

Strikt is mijn dieet. Dat zorgt ervoor dat ik s' nachts hongerig in bed lig. Het leid mij voorbij de moeilijkheden. Het zorgt voor mijn wilskracht. Het leidt mij in de paden van verandering voor het belang van mijn gewicht. De stem voor, hoewel ik door de middenpaden van het gebak departement loop, zal ik geen zoetigheden kopen die mij dik maken :: De cakes en de taarten, zijn een verleiding voor mij :: Geef mij maar een tafel met een stel groene bonen en sla :: Ik vul mijn maag met drinken, water, en zorg dat ik mijn dag niet ruineer :: Zeker zullen calorie- en gewichtsgrafieken een deel zijn van mijn leven, en me altijd volgen. En ik zal voor altijd angst hebben van weegschalen :: you will be able to see your beautiful, beautiful bones :: is food more important than happiness in life? i think not! :: you don't need food :: starving is an example of excellent willpower :: food is mean and sneaky. it tricks you into eating it and it works on you from the inside out making you fat, bloated, ugly and unhappy ::

Analife

Gemeenschapsvorming rond het Schoonheidsideaal

ben die ooit op de planeet heeft bestaan en dat ik alleen tijdverspilling van anderen ben :: Ik geloof dat andere mensen die mij anders navertellen idioten zijn. Indien zij zouden kunnen zien hoe ik echt ben, dan zouden zij mij haten net zoals ik mezelf haat :: Ik geloof in perfectie en streef het te bereiken :: Ik geloof in redding door het proberen van een beetje harder dan ik gisteren geloof :: Ik geloof in een weegschaal als een indicator van mijn dagelijkse successen en mislukkingen :: Ik geloof in hel, omdat ik soms denk dat ik daarin leef :: Ik geloof in een geheel zwarte en witte wereld, de verliezen van gewicht, tegenbeschuldiging voor zonden, verloochering van het lichaam en een leven van vasten :: bones are clean and pure. fat is dirty and hangs on your bones like a parasite :: you will be able to see your beautiful, beautiful bones :: is food more important than happiness in life? i think not! :: you don't need food :: starving is an example of excellent willpower :: food is mean and sneaky. it tricks you into eating it and it works on you from the inside out making you fat, bloated, ugly and unhappy :: Als je gewicht verliest zul je laag na laag van slechtheid kwijtraken [...] je zult je schoonheid zien transformeren in iets dat groter is [...] je zult een glimp hebben van ana schoonheid. Je skelet is goud. Je ribbenkast zijn rozen. [...] Je bent in complete controle... licht... om te sterven...Je bent Ana schoonheid nu! :: if you can name one reason to be fat, i'll name a million and one to be thin :: only thin people are graceful :: the models that everyone claims are beautiful, the splitting image of perfection, are any of them fat? indeed not :: nothing tastes as good as thin feels :: underweight aka perfect body :: anyone can have "inner beauty" but few can achieve real beauty, inside as well as out :: bones are clean and pure. fat is dirty and hangs on your bones like a parasite :: Strikt is mijn dieet. Dat zorgt ervoor dat ik s' nachts hongerig in bed lig. Het leid mij voorbij de moeilijkheden. Het zorgt voor mijn wilskracht. Het leidt mij in de paden van verandering voor het belang van mijn gewicht. De stem voor, hoewel ik door de middenpaden van het gebak departement loop, zal ik geen zoetigheden kopen die mij dik maken :: De cakes en de taarten, zijn een verleiding voor mij :: Geef mij maar een tafel met een stel groene bonen en sla :: Ik vul mijn maag met drinken, water, en zorg dat ik mijn dag niet ruineer :: Zeker zullen calorie- en gewichtsgrafieken een deel zijn van mijn leven, en me altijd volgen. En ik zal voor altijd angst hebben van weegschalen :: you will be able to see your beautiful, beautiful bones :: is food more important than happiness in life? i think not! :: you don't need food :: starving is an example of excellent willpower :: food is mean and sneaky. it tricks you into eating it and it works on you from the inside out making you fat, bloated, ugly and unhappy :: if you can name one reason to be fat, i'll name a million and one to be thin :: Als je gewicht verliest zul je laag na laag van slechtheid kwijtraken [...] je zult je schoonheid zien transformeren in iets dat groter is [...] je zult een glimp hebben van ana schoonheid. Je skelet is goud. Je ribbenkast zijn rozen. [...] Je bent in complete controle... licht... om te sterven...Je bent Ana schoonheid nu! :: only thin people are graceful :: the models that everyone claims are beautiful, the splitting image of perfection, are any of them fat? :: people will remember you as "the beautiful thin one" :: nothing tastes as good as thin feels :: underweight aka perfect body :: people will remember you as "the beautiful thin one" :: anyone can have "inner beauty" but few can achieve real beauty, inside as well as out :: bones are clean and pure. fat is dirty and hangs on your bones like a parasite :: you will be able to see your beautiful, beautiful bones :: is food more important than happiness in life? i think not! :: you don't need food :: starving is an example of excellent willpower :: food is mean and sneaky. it tricks you into eating it and it works on you from the inside out making you fat, bloated, ugly and unhappy :: if you can name one reason to be fat, i'll name a million and one to be thin :: only thin people are graceful :: Ik geloof in Controle, het enige wat machtig genoeg is om orde te stellen in deze chaos die 'mijn leven' wordt genoemd :: Ik geloof dat ik de gemeenste, waardeloze en nutteloze persoon ben die ooit op de planeet heeft bestaan en dat ik alleen tijdverspilling van anderen ben :: Ik geloof dat andere mensen die mij anders navertellen idioten zijn. Indien zij zouden kunnen zien hoe ik echt ben, dan zouden zij mij haten net zoals ik mezelf haat :: Ik geloof in perfectie en streef het te bereiken :: Ik geloof in redding door het proberen van een beetje harder dan ik gisteren geloof :: Ik geloof in een weegschaal als een indicator van mijn dagelijkse successen en mislukkingen :: Ik geloof in hel, omdat ik soms denk dat ik daarin leef :: Ik geloof in een geheel zwarte en witte ::

fat,
e of
"the
wat
oon

Jette de Lange
Studentnummer: 283124
Rotterdam, Maart 2011
Erasmus Universiteit Rotterdam
Faculteit der Sociale Wetenschappen
Opleiding Sociologie
Begeleiders: Dr. S. Aupers
Dr. D. Houtman

Voorwoord

Voor u ligt een scriptie welke het resultaat is van een onderzoek naar een gemeenschap gevormd rondom de sacralisering van het westerse schoonheidsideaal. Met deze scriptie zal ik de studie Sociologie afronden. Het heeft mij heel wat gezwog gekost. 'Jaren geleden' las ik in de krant regelmatig artikelen betreffende het fenomeen Pro Ana sites en de groei hiervan, ik heb deze artikelen bewaard in een map met het idee misschien in de toekomst er 'iets' mee te kunnen doen. In de Master Grootstedelijke Vraagstukken brak het moment aan om aan de scriptie te beginnen, vanaf dat moment wilde ik mijn krantenknipsels niet meer loslaten en besloot mijn onderzoek niet in de richting van de Master uit te voeren. Nog steeds heb ik daar geen spijt van, ondanks vele tegenslagen en moeilijke periodes de afgelopen jaren, heeft mijn onderzoek mij altijd weten te boeien en naar mijn idee velen met mij.

Ten slotte wil ik graag een aantal mensen bedanken; onder meer mijn scriptiebegeleider Dr. Stef Aupers, die de moed niet heeft opgegeven, ook wat betreft welke kant we theoretisch op moesten gaan. Mijn tweede beoordelaar Dr. Dick Houtman. Daarnaast de wetenschappelijke inbreng van Freek de Haan en Wendy Jansen. Mijn 'we moeten ècht afstuderen, scriptiemaatje' Wouter den Blanken. Een bijzonder woord van dank gaat uit naar mijn ouders. Mijn vader Jan de Lange die als laatste een goede en kritische blik heeft geworpen op mijn scriptie. En als laatste mijn vriend Daniël Stuit, die mij door dik en dun met veel liefde gesteund heeft, mijn stuk wel vijftig keer heeft moeten lezen en waar ik uittentreuren mee heb gepraat en gediscussieerd over mijn onderzoek.

Jette de Lange

Maart 2011

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Pro Ana websites

1.1 Inleiding	p. 4
1.2 Anorexia: Psychologen en Medici	p. 5
1.3 Sociologische Relevantie	p. 6
1.4 Probleemstelling	p. 7
1.5 Methodologie	p. 8
1.5.1 Onderzoeksdoel en onderzoeksvragen	p. 8
1.5.2 Onderzoeksgroep	p. 9
1.5.3 Onderzoeksmethode	p. 9
1.5.4 Betrouwbaarheid, interne en externe geldigheid	p. 11
1.5.5 Overzicht van Pro-Ana.be	p. 11
1.6 Opzet van de scriptie	p. 12

Hoofdstuk 2 Theorie

2.1 Inleiding	p. 13
2.2 'Echte' en 'Virtuele' gemeenschappen	p. 13
2.3 Networked Individualism	p. 16
2.4 Lichte gemeenschap	p. 18
2.5 Zware gemeenschap	p. 20

Hoofdstuk 3 Een collectieve leefstijl

3.1 Inleiding	p. 23
3.2 Onderhandelingen	p. 23
3.3 Thinspiration: Een gedeelde identiteit	p. 28
3.4 Symbolen en Iconen	p. 31
3.5 Conclusie	p. 35

Hoofdstuk 4 Een gesloten gemeenschap

4.1 Inleiding	p. 37
4.2 Selectie aan de Poort	p. 38
4.3 Wij-Zij perspectief	p. 42
4.4 Conclusie	p. 46

Hoofdstuk 5 Een dwingende gemeenschap

5.1 Inleiding	p. 48
5.2 Organisatie	p. 48
5.3 Hiërarchie	p. 51
5.4 Sociale druk en controle	p. 54
5.5 Thinspiration → Thinoppressed	p. 57
5.6 Conclusie	p. 59

Hoofdstuk 6 Een religieuze gemeenschap?

6.1 Inleiding	p. 61
6.2 Het sacrale en profane	p. 62
6.3 Totem	p. 64
6.4 Ascese en rituelen	p. 69
6.5 Conclusie	p. 76

Hoofdstuk 7 Conclusie :::

Sacralisering van het schoonheidsideaal

7.1 Inleiding	p. 78
7.2 Debat betreffende virtuele gemeenschappen	p. 79
7.3 Sacralisering van het schoonheidsideaal	p. 82

Literatuurlijst	p. 85
------------------------	-------

Hoofdstuk 1

Pro Ana websites

“Ana wil dat je glimlacht als je botten ziet.”

(NRC Handelsblad, 2 september 2006)

§ 1.1 Inleiding

De afgelopen jaren is er in de media veel aandacht voor een redelijk nieuw fenomeen op het Internet, Pro Ana sites (*pro-anorexia nervosa*). Een uurtje surfen, levert tientallen Pro Ana sites en weblogs op. Het NRC Handelsblad meldt in 2006 dat er ruim vijftig Nederlandse Pro Ana sites zijn, waarop tieners elkaar aanmoedigen om zo min mogelijk te eten. Op 18 februari 2008 wordt in De Pers gemeld dat dit aantal zich uitbreidt, onder andere naar toegankelijke sites zoals Hyves, op 18 april 2008 meldt de krant Dag dat het aantal Nederlandse Pro Ana sites in twee jaar tijd vervijftienvoudigd is. Pro Ana sites en weblogs zijn plekken waar voornamelijk meisjes (maar ook volwassen vrouwen en mannen) bijeen komen om tips en trucs uit te wisselen over 'dun' worden en om met elkaar te praten over hun problemen, fouten, vooruitgangen, et cetera. Zij houden in dagboeken hun gewicht en streefdoelen bij. De leeftijd varieert over het algemeen tussen de twaalf en vierentwintig jaar oud en hun gewicht ligt veelal tussen de 40 en 55 kilo. Ze zetten foto's van catwalkmodellen als Kate Moss en andere beroemdheden op de site. Met teksten en motto's als “Hunger hurts, but starving works”, “Yeah, it's hard, but you can take it” en “Als je niet eet, dan ben je sterk!” motiveren ze elkaar.

Pro Ana is vernoemd naar een sektarische beweging, namelijk Professional Anorectic uit Engeland, die de ziekte Anorexia verheerlijken en Pro Ana zien als een vorm van *leefstijl*, als een vorm van kunst, waarin het uithongeren van jezelf centraal staat (<http://www.medicalfacts.nl/2006/09/25/pro-ana-sites-hoe-moeten-we-hier-mee-omgaan/> en <http://www.humanconcern.nl/proana/proanawebsites.php>). Op de sites geven de meisjes aan een Pro Ana te zijn. In het artikel “Ze eten watten, dan verdwijnt de honger” (NRC Handelsblad, 27 september 2006), zegt één van de meisjes: “Mijn eetstoornis is mijn wereld. Een wereld van wegen en calorieën tellen [...] Het is een wereld waarin ik houvast vind.” De zogenoemde leefstijl biedt een wereld waarin de meisjes zich bij elkaar aan kunnen sluiten. De respondent binnen dit interview zegt ook

dat de weblog voorkomt dat ze eenzaam wordt, op het internet kan ze contacten opdoen en haar ware gevoel uiten.

§ 1.2 *Anorexia: Psychologen en Medici*

Anorexia wordt veelal gekoppeld en in verband gebracht met het terrein van psychologen/medici. De meisjes op de sites worden dan ook als psychisch ziek beschouwd. Verschillende bronnen laten zien dat anorexia een lichamelijke en psychische aandoening is; het heeft te maken met erfelijkheid, zinktekort, invloed van neurotransmitters, verstoring van honger- en verzadigingsmechanisme door een chaotisch eetpatroon, et cetera (<http://www.sabn.nl/>). Opvallend is dat sociale en culturele factoren achterwege worden gelaten. Ook blijkt dat 'lijnen' een belangrijke risicofactor is en hierdoor het hongermechanisme kan verstoren. Waarbij men op een bepaald moment doorslaat in het vasten, men wil een 'grote controle' uitoefenen op het lichaam. Het zijn mensen die worden beschouwd als kwetsbaar en zouden zich meer aantrekken dan anderen, 'de patiënten' komen in een neerwaartse spiraal terecht, wanneer de onzekerheid het denken gaat beheersen:

“Al het succes of falen wordt tenslotte in verband gebracht met het lichaamsgewicht. Een vertekend lichaamsbeeld, lage zelfwaardering en extreem perfectionisme zijn dan ook kenmerkend voor patiënten met anorexia en boulimia.” (<http://www.sabn.nl/>)

Ingrijpende gebeurtenissen in het leven kunnen ook leiden tot een vorm van een eetstoornis. Ook binnen deze context staat het psychologische aspect centraal. Volgens het Trimbos Instituut (Het Trimbos Instituut is het landelijk kennisinstituut voor de geestelijke gezondheidszorg, de verslavingszorg en maatschappelijke zorg <http://www.trimbos.nl/>) heeft het schoonheidsideaal niet een zodanig grote invloed. Mensen met anorexia gaan door met afvallen, ook al worden ze daar volgens het schoonheidsideaal niet mooier op. Het Trimbos instituut concludeert dat de cultuur waarin wij leven, waarbinnen een bepaald schoonheidsideaal centraal staat, een niet

zo'n grote en invloedrijke factor is. Zij beschouwen het voornamelijk als een individuele, psychische stoornis.

Omtrent het fenomeen van Pro Ana sites is een morele discussie gaande binnen de media, waarbij voor- en tegenstanders waar te nemen zijn, zowel in psychiatrische en medische hoek, als onder 'leken' op dit gebied. Evenals in de bovenstaande discussie zien we dat het vooral een psychologische discussie betreft. Op verschillende sites is te lezen dat mensen die deze sites bezoeken zich aansluiten bij deze gemeenschap, in een zekere ontkeningsfase zouden zitten van een psychische stoornis/ziekte en pas daarna deze leefstijl aannemen. Binnen de morele discussie is waarneembaar dat vrouwen als *ziek* worden bestempeld en dat men een psychologische interpretatie geeft. In hoeverre de problemen ook sociologisch geworteld kunnen zijn, komt niet naar voren en is niet helder. Met dit gegeven en tegen deze achtergrond zal het onderzoek plaatsvinden.

§ 1.3 Sociologische Relevantie

De meisjes met anorexia worden beschouwd als patiënten, mensen die mogelijk met een psychisch probleem kampen. De benaderingswijze en interpretatie van deze sites zijn veelal van psychologische en/of medische aard. Daarnaast wordt er doorgaans in morele termen over gesproken, zoals binnen de discussie over de aanpak van deze websites, waarover de meningen sterk verdeeld zijn. Deze bezorgdheid leidt tot een eenzijdige perceptie betreffende de Anameisjes en de rol van het internet in de verspreiding van hun opvattingen, waarbij zij beschouwd worden als een deviante groep. Als we deze ontwikkeling sociologisch bekijken, zou het een logisch gevolgtrekking kunnen zijn van de hedendaagse westerse cultuur, waarin een specifiek schoonheidsideaal centraal staat. De betekenissen achter dit verschijnsel worden niet achterhaald en/of benoemd. Daarnaast is er sprake van een gevormde virtuele groep, in de vorm een netwerk, dan wel in de vorm van een gemeenschap. De Pro Ana beweging wordt controversieel genoemd, omdat het de heersende psychologische en medische consensus betreffende de beschouwing van anorexia als ziekte tegenspreekt. Het idee van een leefstijl die gevormd is door onze cultuur wordt opvallend genoeg achterwege gelaten.

Wanneer we deze uitgangspunten sociologisch willen onderzoeken, komen we tot de volgende dimensies, namelijk; de meisjes lijken een groep te vormen op het Internet, er lijkt sprake te zijn van een gemeenschapsvorming rond anorexia. Het gaat hierbij om gedeelde, homogene waarden en normen, en is daarmee sociologisch. Dit is het sociale element dat onderzocht zal worden. Ten tweede neemt het schoonheidsideaal een belangrijke plaats in binnen deze groep. Schoonheid is een belangrijk element binnen onze cultuur. Om dit onderzoek plaats te laten vinden is het belangrijk een grote Pro Anawebsite te selecteren, om het groepsproces goed te kunnen bestuderen. Het eerder genoemde debat omtrent deze groep en de achterliggende betekenissen vraagt mijns inziens om sociologisch onderzoek.

§ 1.4 Probleemstelling

In het kader van de bovenstaande geschetste situatie wordt in deze scriptie sociologisch onderzoek gedaan naar de beweegredenen van de meisjes om zich aan te sluiten, naar het type gemeenschap en wat het achterliggende gedachtegoed achter deze gemeenschap is. Daarnaast is het relevant te bezien hoe die deelname neerslaat op het dagelijks leven van deze meisjes. Welke ideologie(ën), ideeën en gebruiken delen de betrokkenen, hoe sterk zijn deze bindingen en wat zijn hun motivaties en ervaringen. Tenslotte zal de focus liggen op een eventueel aanwezige levensbeschouwelijke visie. De probleemstelling die hieruit voortvloeit, luidt als volgt;

Welke ideeën, betekenissen, praktijken en ervaringen delen de Anameisjes om hun identiteit te construeren? Vindt er rondom Ana een virtuele gemeenschap plaats, hoe ziet deze Anagemeenschap eruit en hoe kan deze begrepen worden?

De doelstelling van deze scriptie is inzicht te verkrijgen in virtuele gemeenschapsvorming rondom een eventuele leefstijl. Het antwoord op deze vraag brengt theoretische problemen naar voren die gangbare wetenschappelijke opvattingen omtrent deze ontwikkeling aan de tand zullen voelen. Op die wijze zal er een poging

gedaan worden om een bijdrage te leveren aan de theorievorming van virtuele gemeenschappen.

§ 1.5 Methodologie

In het onderzoek zijn verschillende keuzen gemaakt wat betreft de wijze van onderzoek, de methoden en invulling hiervan. Aan bod komt het onderzoeksdoel en de daarmee gepaard gaande vragen. De gekozen onderzoeksgroep zal worden beschreven, waarna zal worden ingegaan op de gebruikte onderzoeksmethode. Vervolgens komt de dataverzameling aan bod, een uiteenzetting over het proces van dataverzameling. Daarna wordt ingegaan op de dataverwerking. Ik sluit af met een bespreking van de betrouwbaarheid en de interne en externe geldigheid van het onderzoek.

§ 1.5.1 Onderzoeksdoel en onderzoeksvragen

Het doel van dit onderzoek is het verkrijgen van inzicht in hoe de gemeenschap rondom Ana eruit ziet en geconstrueerd is. Dit met het oog op wat voor type gemeenschap dit is en in hoeverre dit strookt met de gangbare theorieën omtrent virtuele gemeenschappen. Uit dit onderzoeksdoel zijn de volgende onderzoeksvragen afgeleid:

- ✚ Welke opvattingen hebben de meisjes?
- ✚ Welke bronnen gebruiken de meisjes?
- ✚ Welke eigenschappen delen de meisjes? Oftewel is er sprake van een gedeeld karakter?
- ✚ In hoeverre beïnvloeden de internetsites het gedrag van de meisjes?
Nemen zij in het dagelijks leven dezelfde identiteit aan als op het internet?
Hoe ervaren de meisjes het algemeen gedachtegoed in het dagelijks leven?
- ✚ Is er sprake van gemeenschapsvorming? En op wat voor wijze?

§ 1.5.2 Onderzoeksgroep

De onderzoeksgroep bestaat uit alle respondenten die deelnemen aan het forum dat bestudeerd zal worden.

§ 1.5.3 Onderzoeksmethode

De methodologische benadering bij de bestudering van deze nieuwe ontwikkeling is kwalitatief van aard. Een betrouwbaar beeld met betrekking tot de beleving van een situatie is alleen te verkrijgen door middel van kwalitatief onderzoek, omdat het hierbij gaat om de subjectieve beleving. Allereerst vanwege het exploratieve, theorievormende karakter van het onderzoek. Exploratief onderzoek wordt veelal gebruikt als er nog weinig over een onderwerp bekend is en verkennend werk nodig is om mogelijke verbanden aan te duiden (Baarda, de Goede & Teunissen, 2001). Daarnaast volgt hieruit dat de al in de inleiding genoemde ontwikkelingen niet in eerste instantie als vanzelfsprekend beschouwd zullen worden en het dus liever aan betrokken mensen zelf vragen hoe zij hun perspectieven omtrent het fenomeen vormgeven en wat hun achterliggende motieven zijn. De subjectieve werkelijkheid van de onderzochten zal als object van studie geduid worden aan de hand van sociologische theorieën. De fenomenologische benadering is hiervoor een geschikte methodiek. Het gaat bij deze stroming niet zozeer om feitelijkheden, maar om de betekenis die mensen geven aan gebeurtenissen of objecten (Beekman & Mulderij, 1977).

Het onderzoek vindt plaats binnen een op theoretische gronden geselecteerd internetforum. Als eerste wordt er gebruik gemaakt van verschillende sites, waarbij een inhoudsanalyse van de sites en berichten op de weblogs zal plaatsvinden, waarbij de richting van het onderzoek in kaart gebracht wordt. Nadat er een exploratie van de verschillende sites is geweest, zal het onderzoek zich richten op één van de grootste sites van Nederland en België (Het forum is terug te vinden op de volgende site: <http://www.pro-ana.be/>). Hierbij wordt er een Ana-identiteit aangemeten om binnen te komen. De ervaring hiervan geeft een weergave van de toegang en opname tot de groep en zal dan ook een cruciaal onderdeel zijn van de dataverzameling:

“To be present in cyberspace is to learn how to be embodied there. To be embodied there is to participate. To participate is to know enough about the rules for interaction and movement so that movement and interaction with and within this space is possible.” (Markham, 1998: 23-24)

Eenmaal binnen het netwerk zullen berichten geselecteerd worden waarin de leden aangeven wat de beleving van hun Ana-identiteit is, wat hun beweegredenen voor hun participatie binnen de sites zijn en de manier waarop zij dit ervaren, daarnaast worden de berichten geselecteerd die de intensiteit van de gemeenschap weergeven. Verder worden de teksten (de berichten die niet geplaatst zijn door meisjes) die op de site staan geanalyseerd; hierbij zal gekeken worden naar het (dan wel niet) vrijblijvende karakter van de teksten, naar de eventuele geboden en verboden en welke consequenties hieraan zitten.

De Ana-identiteit die is aangenomen zal er voor zorgen dat er grondiger en intenser in de sites onderzoek gedaan kan worden, zodat er een analyse kan plaatsvinden van onder andere het forum. Deze analyse van de site vormt de kern van de empirische verkenning. Enerzijds vanwege het feit dat er qua reacties en berichten geen barrières zijn, men spreekt hier vrijuit, ten opzichte van een socioloog zal men minder vrijuit spreken, alsmede wegens de argwanende houding ten opzichte van de buitenwereld. Anderzijds (dit hangt met het voorgaande samen) is het moeilijk contact te zoeken met de meisjes, ze zijn intern gericht en houden niet van 'buitenstaanders' die een oordeel over hen vellen of analyserend te werk gaan. Dit is de reden waarom er geen gebruik zal worden gemaakt van interviews, men is hier niet van gediend, zo zal ook blijken tijdens de dataverzameling op het forum, ten opzichte van de buitenwereld schetsen zij ook vaak een ander beeld dan dat zij intern binnen de fora doen. Binnen het onderzoek zal gewaakt worden voor dan wel een positieve, dan wel een negatieve morele houding jegens de groep die bestudeerd zal worden.

§ 1.5.4 Betrouwbaarheid, interne en externe geldigheid

De betrouwbaarheid (herhaalbaarheid) en validiteit (meten wat men wil meten) worden binnen kwalitatief onderzoek als discutabel gezien. De betrouwbaarheid is lastig vast te stellen, omdat de beleving van de respondenten centraal staat binnen het onderzoek. De beleving van respondenten is echter niet statisch en verandert in de loop der tijd en/of onder invloed van anderen. De betrouwbaarheid van een kwalitatief onderzoek wordt bepaald door de mate waarin de onderzoeker de methodische stappen nauwkeurig vastlegt en de resultaten en conclusies controleerbaar en inzichtelijk zijn (Baarda, e.a., 2001). De betrouwbaarheid rust onder meer op het feit dat de citaten letterlijk gehanteerd zijn, in die zin, dat zelfs spel- en taalfouten intact zijn gehouden.

Er is sprake van interne geldigheid wanneer de verkregen gegevens een juiste weergave zijn van de onderzoekssituatie en van datgene wat bij de respondenten leeft. In dit onderzoek staan de ervaring en beleving van de respondenten zelf centraal en dat is ook meegenomen in het exploratieve karakter van het onderzoek, in die zin, van te voren is er een richting vastgelegd, aldus type gemeenschapsvorming. Verder heeft de dataverzameling zich gevormd naar het forum, met de betreffende onderwerpen daarop, aan de hand van het forum heeft het onderzoek in diepte vorm gekregen.

De externe geldigheid van een onderzoek gaat over de mate waarin de gevonden resultaten en conclusies overdraagbaar zijn op andere situaties. Bij deze vorm van onderzoek is generaliseerbaarheid echter niet het doel. De resultaten gelden in principe alleen voor de onderzoeksgroep uit dit onderzoek. Echter kunnen de resultaten ook iets zeggen over de leefwereld van andere Anameisjes in Nederland en België en over wellicht andere virtuele gemeenschappen.

§ 1.5.5 Overzicht van Pro Ana

Pro-Ana.be is een site die sinds 2007 bestaat en sindsdien is uitgegroeid tot de grootste sites van Nederland en België binnen de Pro Ana beweging. Pro-Ana.be biedt de mensen

die erbij betrokken zijn de mogelijkheid om met elkaar van gedachten te wisselen via een forum.

Op het forum kunnen leden berichten plaatsen in bestaande *topics*, ook kan men nieuwe *topics* creëren. Hiertoe dient men zich onder een zelfgekozen naam te registreren. Deze site is de grootste van Nederland en België op dit gebied en telt inmiddels 15.704 leden. Sinds 2007 zijn er 25.491 discussies geopend, waarin meer dan 697.820 berichten zijn geplaatst (retrieved 12 augustus 2010). Tijdens de dataverzameling – die duurde van eind november 2008 tot eind februari 2009 – was het aantal gebruikers op ieder moment van de dag hoog, met een gemiddelde van ongeveer vijftig leden, daarnaast groeide de site elke dag met gemiddeld tien leden per dag. De leden die er actief participeren zijn vaak al één of meerdere jaren lid en hebben in die tijd doorgaans honderden berichten geplaatst.

§ 1.6 Opzet van de scriptie

Na dit inleidende hoofdstuk, met de beschrijving van de methodiek, gaat hoofdstuk twee in op de theorieën die centraal staan binnen het onderzoek, die het kader vormen voor de empirische hoofdstukken. Hoofdstuk drie gaat in op het feit in hoeverre er sprake is van een gemeenschap geconstrueerd rondom Ana. Hoofdstuk vier behandelt de analyse betreffende de geslotenheid van de gemeenschap. Hierbij wordt gekeken naar wat de voorwaarden zijn van de verschillende type gemeenschappen betreffende deze dimensie. Na dit hoofdstuk gaat hoofdstuk vijf in op het dwingende karakter van de gemeenschap. Hoofdstuk zes behandelt de cultusvorming rondom deze gemeenschap. Op basis van het totaaloverzicht wordt in hoofdstuk zeven een conclusie getrokken.

Hoofdstuk 2

Theorie

§ 2.1 Inleiding

Bij de verkenning naar dit onderwerp, anorexia en Pro Ana sites, stuit ik regelmatig op dezelfde aannames, deze meisjes zijn psychisch ziek en daarom zoeken ze elkaar op, om elkaar op die wijze steun te bieden en informatie uit te wisselen. In mijn sociologische relevantie heb ik aangegeven dat er twee dimensies zijn die van belang zijn bij dit fenomeen, namelijk een sociale en culturele dimensie. In mijn probleembeschrijving heb ik de vraag naar voren gebracht welke betekenissen achter de Anagemeenschap schuil gaan en wat voor type gemeenschap dit is. Er is sprake van drie type gemeenschappen, binnen dit hoofdstuk zal ik deze type gemeenschappen uiteen zetten. Aangevangen zal worden met *networked individualism*, daarna wend ik mij tot het tweede type, namelijk lichte gemeenschappen. Tenslotte bespreek ik zware gemeenschappen, waar ook de culturele dimensie aan bod zal komen, namelijk een levensbeschouwelijke inslag van het schoonheidsideaal. Door het bespreken van deze drie typen tracht een compleet en concreet overzicht te bieden. Aan de hand van de literatuur probeer ik de casus in het licht van meer algemene sociologische/sociale theorieën te plaatsen.

§ 2.2 'Echte' en 'Virtuele' Gemeenschappen

Allereerst zal uiteen gezet moeten worden wat een gemeenschap is, voordat we kunnen stellen van wat voor type gemeenschap er sprake is. De sociologie houdt zich bij uitstek met deze vraag bezig. Een gemeenschap dient beschouwd te worden in de eerste plaats als een zichzelf toekennende *waarde*, oftewel een gemeenschap is iets dat zichzelf scheidt, de gemeenschap benoemt zichzelf als een gemeenschap, waarbij een aantal elementen aan de orde komen, als solidariteit, verplichting, wederkerigheid en vertrouwen. Dit zijn basiselementen voor een gemeenschap en de individuen binnen de gemeenschap dienen zich hieraan te houden (Frazer, 1999). Ook Durkheim definieerde groepsidentiteit door middel van de gedeelde normen en waarden in een groep (Lister,

et al., 2003). Cohen (1985) stelt dat de gemeenschappen het best beschouwd kunnen worden als gemeenschappen van betekenissen. Met andere woorden, de gemeenschap speelt een symbolische rol in het ergens bij horen: "People construct community symbolically, making it a resource and repository of meaning, and a referent of their identity." (Cohen, 1985: 118) Het symbolische aspect van een gemeenschap is van groot belang voor de binding van het individu aan de gemeenschap. Zo verbinden de verschillende rituelen de mensen aan de naleving van de normen en waarden binnen een gemeenschap (Frazer, 1999). Hierbij is ook sprake van een gedeelde fysieke ruimte, dit heeft gevolgen voor de definiëring van een virtuele gemeenschap, het zou namelijk betekenen dat er in dit verband geen sprake zou kunnen zijn van een dergelijke connectiviteit op het internet.

Sociologen buigen het hoofd al decennia lang over het feit op wat voor wijzen technologische ontwikkelingen invloed hebben op de vorming en veranderingen van gemeenschappen (Wellman & Gulia, 1999). Met betrekking tot gemeenschappen op het internet zijn verschillende theorieën en stellingen geponeerd:

"Die lichte gemeenschappen hebben een belangrijke functie. De oude, traditionele verbanden, die vaak als 'sterk', zo niet als zwaar en belastend gezien worden (het hechte gezin, de gesloten geloofsgemeenschap) verdwijnen voor velen uit beeld. Moderne individuen binden zich niet meer op dezelfde wijze noch met dezelfde intensiteit als voorheen." (Duyvendak & Hurenkamp, 2004: 219)

Zo wordt dan ook regelmatig gesteld dat gemeenschappen in 'het echte leven' niet te vergelijken zijn met gemeenschappen op het internet. En zou de verbondenheid van mensen tot elkaar sterk zijn veranderd:

"Although community was once synonymous with densely knit, bounded neighborhood groups, it is now seen as a less bounded social network of relationships that provide sociability support, information, and a sense of belonging." (Wellman, 2001: 2031)

In één van de eerste boeken over online/virtuele gemeenschappen, "*The Virtual Community*" van Rheingold, is de volgende definitie van de virtuele gemeenschap terug te vinden:

"Virtual communities are social aggregations that emerge from the Net when enough people carry on those public discussions long enough, with sufficient human feeling, to form webs of personal relationships in cyberspace." (Rheingold, 2000: 9)

Men vormt een gemeenschap met elkaar doordat men zich op dezelfde plaats op het internet bevindt voor langere tijd, met dezelfde interesses en/of doelen. De ruimten met gedeelde interesses kunnen gemeenschappen gaan vormen. Maar er wordt ook iets anders waargenomen:

"Up until the 1990s, places were still the main context for interaction for most people. Along came the internet and its progeny. [...] It simultaneously implies the responsibility for people to keep up their own networks with more freedom to tailor their interactions. The shift is towards a form of social structure that we call "networked individualism"." (Wellman, e.a., 2008: 5)

Een virtuele gemeenschap is volgens Castells een "self-defined electronic network of interactive communication organized around a shared interest or purpose." (Castells, 2004: 386) Ook hier wordt weer een nadruk gelegd op gedeelde interesses of doelen, maar ziet daarin niet een sterke verbondenheid, zo stelt hij dat er veelal sprake is van *weak ties*: "Weak ties are useful in providing information and opening up opportunities at low cost. The advantage of the net is that it allows the forging of weak ties with strangers [...]." (Castells, 2004: 388)

In dit verband spreken we niet meer van gemeenschappen, maar van netwerken, waar in de volgende paragraaf op voortgeborduurd zal worden.

§ 2.3 *Networked Individualism*

Het is onduidelijk wat voor verschijnsel nu eigenlijk rondom Ana bestaat en wat voor mechanismen hieraan ten grondslag liggen, of er sprake is van een gemeenschap en wat voor type gemeenschap dit zou kunnen zijn. In de sociaalwetenschappelijke literatuur is een debat gaande omtrent het ontstaan en de inhoud van virtuele gemeenschappen. Onderzoekers gericht op theorievorming over virtuele gemeenschapsvorming nemen over het algemeen een stellige positie in betreffende deze ontwikkeling; Er wordt gesteld dat er sprake is van *pragmatische gemeenschappen* op het internet (Duyvendak & Hurenkamp, 2004), men hoeft zich niet zo druk te maken om dit soort gemeenschappen, vanwege het vrijblijvende en open karakter:

“Na tien jaar virtuele gemeenschapsvorming en –ontwikkeling, na de opkomst en ondergang van de dotcom-hype, die voor een deel ook dotcommunity-hype was, is het debat over virtuele gemeenschappen ontdaan van zijn extreme utopische kantjes.” (Duyvendak & Hurenkamp, 2004: 147)

Binnen hedendaagse gedachten gaat men ervan uit dat we niet meer kunnen spreken van gemeenschappen, maar dat wij ons moeten richten op sociale netwerken, het gaat om individuen die zich bewegen binnen verschillende groepen:

“In networked societies: boundaries are more permeable, interactions are with diverse others, linkages switch between multiple networks, and hierarchies (if they exist) are flatter and more recursive. [...] The Internet both reflects the trend toward a networked World and enhances the turn toward networks and away from groups. The Internet allows people to step out of the box for both connections and information.” (Wellman & Hampton, 1999: 1)

Men neemt een transformatie waar van de omgangsvormen met elkaar en van gemeenschappen (Wellmann, 2001). Van gemeenschappen kan in dit verband niet meer gesproken worden, alhoewel verschillende auteurs dit begrip nog wel toepassen. Bijvoorbeeld Duyvendak, hij spreekt in dit verband van pragmatische gemeenschappen. Pragmatische gemeenschappen ontstaan uit een vorm van *sociaal pragmatisme*. Het gaat

om mensen die in eerste instantie op zoek zijn naar informatie, op het gebied van politiek, hobby's, studie, problemen, et cetera:

“Virtuele gemeenschappen ontstaan primair door een behoefte aan dit soort specifieke gecontextualiseerde en gepersonaliseerde informatie, en die is eerder te vinden bij ervaringsdeskundigen, lotgenoten en medefans dan in statische online-catalogi en encyclopedieën. Dat een voortgaande informatie-uitwisseling tussen terugkerende deelnemers kan uitmonden in een virtuele gemeenschap – een sociaal oriëntatiekader en bron van onderlinge vriendschapsbanden naast vele andere real life-oriëntatiekaders – is eerder een zaak van toevallige chemie dan van welbewuste planning.” (Duyvendak & Hurenkamp, 2004: 148)

Het gaat er niet om ergens bij te willen horen, waarbij men doelbewust een gemeenschap op zou zoeken, maar louter om contact met betrekking tot informatie in de brede zin van het woord. Wellman (2001) beschrijft een overgang van groepen naar het bewegen als individu in netwerken en noemt daarbij een aantal voorwaarden: Er is geen sterke verbonden groep, mensen bewegen zich op het internet en binnen netwerken, oftewel het is gefragmenteerd. Men behoort niet meer tot één groep en er is sprake van veel verschillende type relaties. Er is sprake van gespecialiseerde relaties (rollen). Men voorziet zichzelf van informatie, men gaat hier zelf als individu naar op zoek, kennis is niet meer intern, maar wordt van alle kanten bij elkaar 'gesprokkeld'. Er is weinig sociale controle, daarbij is er geen sprake van groepsgedrag.

Het Internet verbindt mensen door middel van geïndividualiseerde netwerken, in tegenstelling tot de van oudsher gegronde gemeenschappen. In de literatuur wordt veelvuldig benoemd dat mensen binnen virtuele gemeenschappen geheel vrijblijvend kunnen experimenteren met hun identiteit:

“[...] individuals are extensively involved in less-bounded, less-structured informal networks where they manoeuvre through multiple sets of ties shifting in saliency and frequency of contact. [...] These loose linkages do not imply a complete untethering of social relations: there are few isolates “bowling alone,”

as Putnam's metaphorical book title asserts (2000). They are bowling in sparsely knit networks rather than in solidary groups." (Wellman e.a., 2008: 3)

Er is geen sprake meer van groepscontrole, aangezien men zich beweegt binnen verschillende netwerken, omdat de personen een vorm van autonomie nastreven en de bindingen van tijd tot tijd verschillen. In dit verband spreekt Wellman van *weak ties*, men wisselt informatie met elkaar uit, chat met elkaar en ondersteunt elkaar eventueel. *Strong ties*, die de kern vormen van een gemeenschap, komt men weinig tegen op het Internet. Er zijn verschillende voorwaarden die nodig zijn voor deze hechtere bindingen: Er moet een behoefte zijn tot emotionele binding, er is behoefte aan het frequent samenzijn, in verschillende contexten en er is sprake van een gedeelde leefstijl (Wellman & Gulia, 1999; Wellman, e.a., 2008).

In het daglicht van de casus die hier bestudeerd wordt zou er sprake zijn van een open netwerk, in die zin kunnen we niet eens spreken van een gemeenschap. De meisjes zouden in dit verband louter op zoek zijn naar (in de brede zin) informatie betreffende hun 'eetstoornis'. Het netwerk heeft een ongedwongen karakter, men is er uitsluitend ter interesse en voor het zoeken van informatie en/of tips. Het gaat hier niet perse om een leefstijl of een vorm van zingeving (Duyvendak & Hurenkamp, 2004).

§ 2.4 *Lichte gemeenschap*

Uit de literatuur blijkt dat de meningen verdeeld zijn over virtuele groepen en gemeenschappen. Enerzijds stelt men dat er volledige vrijheid is betreffende de constructie van de identiteit ten gevolge van de individualisering, anderzijds wordt er gesteld dat er bepaalde leefstijlen zijn die in het dagelijks leven geen mogelijkheid krijgen zich te construeren tot een identiteit van een persoon. Deze mensen vinden die 'vrijheid' op het internet (De Koster, 2005). Deze laatste positie die ingenomen wordt is dat ze geconcentreerd en gecentreerd zijn rond een leefstijl. De betrokkenen beleven vaak een onthechting van hun sociale leefomgeving en streven een bepaalde ideologie na. Dit fenomeen is ook terug te vinden in het onderzoek naar rechts-extremistische virtuele gemeenschappen van De Koster en Houtman (2006: 241):

“Vrijwel alle leden die sociale afwijzing ondervinden onderkennen, kortom, dat de leden een soortgelijke identiteit hebben, waardoor zij zich verbonden en geborgen voelen, en hechten daarnaast veel belang aan Stormfronts sociale en ondersteunende rol. Aangezien dit precies de kenmerken van een gemeenschap zijn [...] is duidelijk dat Stormfront meer is dan een verzameling losse individuen.”

De gemeenschap beweegt zich rondom een leefstijl, met betrekking tot Ana zou er sprake kunnen zijn van een leefstijl gecreëerd rondom het heersende schoonheidsideaal dat verweven zit in de hedendaagse westerse cultuur, gestuurd door de mode en commercie, een rage, een trend of beweging.

Verder gaat men uit van gemeenschappen die niet een geloof of sacrale overtuiging hebben:

“We zien lichte gemeenschappen ontstaan. Geen gemeenschappen in de traditionele zin met bloedbanden of gedeeld geloof, maar eenheden georganiseerd op minder traditionele noemers.” (Duyvendak & Hurenkamp, 2004: 219)

Het gaat hier om gemeenschappen waarbij men niet gebonden is en er elk moment zo uit kan stappen, men hoeft niet aan bepaalde eisen te voldoen en hoeft ook geen eisen op te volgen. De Franse socioloog Maffesoli spreekt van een *stedelijke stam*, ook wel een subcultuur genoemd, waarbij symbolisme centraal staat, zoals kleding, muziek en andere toewijzingen. De leden van deze groepen hebben dezelfde denkbeelden, stijlen en gedragspatronen. Hun sociale interactie is grotendeels informeel en emotioneel geladen. De verbanden zijn licht van aard en men kan zich tijdelijk en/of gedeeltelijk met elkaar identificeren (Maffesoli, 1996). Duyvendak refereert ook aan deze lichte en vrije verbanden op het Internet en spreekt in dit verband over lichte gemeenschappen:

“Lichte gemeenschappen kenmerken zich daarentegen door dynamiek en flexibiliteit, door vrijwillige verbintenis met op ieder moment de mogelijkheid de groep te verlaten, door openheid en nieuwsgierigheid naar de buitenwereld en een minimum aan gedragsregels.” (Duyvendak & Hurenkamp, 2004: 220)

De participatie binnen de gemeenschap zou van enigszins vrije aard, in die zin, men hoeft niet aan zware voorwaarden te voldoen, men kan op eenvoudige wijze toegang verkrijgen tot het forum en lid worden door te voldoen aan handelingsvoorwaarden die in principe voor iedereen te realiseren zijn. Dit kan zich concentreren rond een leefstijl, waarbij men niet gebonden is, vaak zien we dit terug in de vorm van subculturen binnen een samenleving (Maffesoli, 1996). Dit staat tegenover de sterke relaties van familie en vriendschap (en in traditionele gemeenschappen, vaak ook in de buurt).

§ 2.5 Zware gemeenschap

Dit type gemeenschap biedt een alternatief op de gangbare standpunten van networked individualism of lichte gemeenschap:

[...] Lichte gemeenschappen staan in die zin tegenover 'gulzige' gemeenschappen die zichzelf nauwelijks vernieuwen, gebaseerd zijn op wantrouwen naar de buitenwereld, die loyaliteit van de deelnemers eisen en veel rituelen, geboden en verboden kennen [...]" (Duyvendak & Hurenkamp, 2004: 220)

Castells (2004) bespreekt de identiteitsvorming die gepaard gaat met verschillende typen sociale groeperingen. Gemeenschappen met een *weerstandsideñteit* kunnen sterk gesloten raken: "The exclusion of the excluders by the excluded." (Castells, 2004: 9) Men kan zijn identiteit steeds minder ontleen aan traditionele instituties. Zware gemeenschappen bieden deze kaders van identiteitsvorming wel. Zo zijn bijvoorbeeld gevoelens van onzekerheid een belangrijke reden voor mensen om zich aan te sluiten bij een fundamentalistische, gesloten groepen. Daarbij bieden deze gesloten gemeenschappen vaak een 'exclusieve' identiteit waarin de symbolen, ideeën en mensen afwijken van de massa waar het individu zich van wil onderscheiden (Bauman, 2001).

Ook is er sprake van sterke relaties. Bij deze sterke relaties zien we een dwingender karakter terugkomen, het bestaat niet louter uit het delen van informatie of het delen van een leefstijl. Het gaat hier ook om overdracht van bepaalde gedragingen en voorschriften, op die manier kunnen we spreken van *strong ties* (Granovetter, 1983).

Binnen zware gemeenschappen is waar te nemen dat deze naar buiten toe sterk gesloten zijn, dat wil zeggen dat de participatie voor veel mensen is uitgesloten en dat aan deelname duidelijke voorwaarden zijn verbonden. Met betrekking tot de gemeenschap van Ana zouden we kunnen bekijken of deze open of gesloten is voor mensen die aan het forum deel willen nemen, oftewel of de voorwaarden sterk gereguleerd zijn (Benschop, 1990). Niet alleen naar de buitenwereld toe en de toetreding tot de gemeenschap is gesloten binnen een zware gemeenschap, ook het verlaten van de gemeenschap is niet eenvoudig. Ook dit is op een bepaalde wijze gereguleerd, namelijk aan de hand van symbolische sancties (Benschop, 1990).

Daarnaast heeft een zware gemeenschap over het algemeen een religieuze inslag. Met betrekking tot deze casus is het interessant om na te gaan of er sprake is van deze laatste dimensie binnen de gevormde virtuele gemeenschap. "A religion is a unified system of beliefs and practices which unite into one single moral community called a Church, all those who adhere to them." (Durkheim, 2001 [1912]) Religie is een sociaal verschijnsel, die de normen en waarden van de groep levend houdt. Binnen de definitie voor religie van Durkheim staat dat binnen het samenhangende systeem verschillende geloofsovertuigingen en praktijken zitten, deze hebben echter wel betrekking op heilige zaken. Deze geloofsovertuigingen en geloofspraktijken verenigen de mensen tot een bepaalde morele groep. Durkheim zocht naar de bron van religie en onderscheidde daarbij drie condities:

- ✚ verzameling van religieuze waarden.
- ✚ verzameling van religieuze rituelen.
- ✚ het instituut, de kerk.

Uitgangspunt bij deze casus is dat zich een gemeenschap ontwikkelt rond religieuze zingeving. Religie heeft een integrerende en sociale controlefunctie. Bij het onderzoeken van deze casus in dit daglicht, staan een aantal punten centraal; voelen deze meisjes en vrouwen zich verwant aan elkaar? Dragen de meisjes ook de naam van Ana? Beschouwen zij zichzelf als allen heilig?

Binnen het onderzoek zullen we op zoek gaan naar het antwoord op de vraag of er sprake is van een verzameling individuen of van een gemeenschap. Vooral van belang is hier of en hoe de leden het zelf, al dan niet, als gemeenschap ervaren. In de empirische

hoofdstukken gaan we bekijken of er sprake is van een gemeenschap en wat voor gemeenschap dit dan is. De literatuur biedt verschillende dimensies en roept de volgende vragen op: Is er sprake van een collectieve leefstijl? Hierop zal ingegaan worden in hoofdstuk drie. Heeft de gemeenschap een gesloten karakter? Deze vraag wordt besproken in hoofdstuk vier. Is er sprake van een dwingende gemeenschap? Dit komt aan bod in hoofdstuk vijf. Ten slotte gaat hoofdstuk zes in op de laatste dimensie, namelijk of de gemeenschap een levensbeschouwelijk karakter heeft.

Hoofdstuk 3

Een collectieve leefstijl

“Een leefstijl is iets waar je voor KIEST” (Lil*Star)

§ 3.1 Inleiding

Zoals de hedendaagse theorieën betreffende virtuele netwerken en gemeenschappen voornamelijk beweren zou er logischerwijs sprake moeten zijn van een vrij individu dat zich verschillende kanten op beweegt binnen de virtuele wereld. In dit verband wordt de term *networked individualism* gehanteerd (Wellman, e.a., 2008).

Anderzijds kan er sprake zijn van een gedeelde leefstijl en dat er daarmee sprake is van een lichte gemeenschap. Een leefstijl is een vorm van een gedeelde cultuur, waar men bepaalde gebruiken en ideeën omheen bouwt, men hangt een bepaalde visie aan en gedraagt zich hier ook naar. Binnen de gemeenschap is er sprake van een connectie tot elkaar, maar meestal niet meer dan dat.

In eerste instantie lijken we op de site een gedeelde leefstijl rondom het schoonheidsideaal waar te nemen. Men deelt bepaalde informatie, idealen, tips en ideeën met elkaar. Deze vorm heeft een vrijblijvend karakter, men dwingt elkaar namelijk niet (Duyvendak & Hurenkamp, 2004). Binnen dit hoofdstuk zal de vraag of er sprake is van een collectieve leefstijl centraal staan. Als we in praktische zin het fenomeen Ana als leefstijl beschouwen zien we drie dimensies terugkomen op de site, namelijk dat de meisjes onderhandelen over de leefstijl, er wordt gebruik gemaakt van symbolen en iconen en er worden voorbeelden gebruikt als doel voor hun eventuele leefstijl.

§ 3.2 Onderhandelingen

De meisjes bieden elkaar informatie op wat voor wijze men dient te leven of wat voor gebruiken men dient te hanteren om dit doel na te kunnen streven. Zo zijn er

bijvoorbeeld onderhandelingen over wat nu anorexia en wat Ana is en in hoeverre Ana dan voor een leefstijl staat. Ze construeren van een ziekte een leefstijl. De meisjes proberen met elkaar een compromis te sluiten wat een leefstijl is en wat de voorwaarden hiervoor zijn:

anoniem: “Misschien is de beste uitleg van het lifestyle idee dat het wel je leven beheerst, je richt je leven er ook wel naar met dingen zoals eetmomenten vermijden, etc. [...]”

Je ziet op de site twee type mensen; mensen die zeggen dat het een leefstijl is en mensen die zeggen dat het puur een ziekte is waar je niet voor gekozen hebt. Naar alle waarschijnlijkheid moet hier het onderscheid gemaakt worden van anorexia en Pro Ana:

CocoThinLover: “[...] als je alleen afvalt op de ana manier een geen anorexia hebt is het een lifestyle. zodra je wel anorexia hebt niet meer, want wie kiest er voor anorexia”

Unperfect: “[...] ik ben wel geobsedeerd door eten en sporten en alles erondheen dus op die manier kun je wel zeggen dat het een soort van leefstijl is.”

In de citaten is waar te nemen dat men elkaar niet in directe zin dwingt tot een levenshouding, tot een positie of mening ten opzichte van Ana. Toch blijkt wel dat er een scheidingslijn getrokken wordt tussen Ana en anorexia. De vrouwen lijken het er behoorlijk over eens te zijn wat anorexia inhoudt, het niet meer onder controle hebben komt regelmatig naar voren. Hieruit blijkt dat je anorexia en Pro Ana niet in één lijn kunt trekken, althans het is niet hetzelfde, bij Pro Ana gaat het juist om controle over jezelf en je lichaam te hebben:

Battle: “ana past ook beter bij mij. ik mag gewoon van mezelf en haar niks eten, en als ik het toch doe moet ik er zo snel mogelijk van af”

Drpepper : “Als je lang genoeg Pro-Ana bent, voel je vanzelf wanneer je de grens tussen pro ana en anorexia overschrijdt.”

Er wordt benoemd dat er een grens is tussen anorexia en Pro Ana, deze grens heeft met controle over jezelf te maken. Het komt erop neer dat Ana iets is waar je voor kiest, het

gaat om het heft in handen nemen. Anorexia overkomt je en draagt bepaalde psychische symptomen met zich mee. Zo zijn er meisjes die op zoek zijn op het internet naar lotgenoten met de ziekte anorexia, men is louter op zoek naar oplossingen, tips of informatie. Deze meisjes behoren niet tot de groep die het leefstijl noemen, zij bewegen zich vrij en op het internet en sluiten zich niet aan bij de groep op het forum:

Ankeex : “[...] meestal komen anorexiapatienten wel eens op pro-ana sites terecht maar zonder de bedoeling om er echt intensief op te komen etc. ze zoeken gewoon wat info, misschien steun. [...] anorexia patienten weten niet waar ze mee bezig (itt pro-ana).”

In het citaat wordt het onderscheid tussen networked individualism en de leefstijl aangegeven, het onderscheid zit hem in de meisjes die de psychische stoornis anorexia hebben en de meisjes die de leefstijl van Ana aannemen. Het meisje Ankeex benoemt in haar schrijven dat juist meisjes met Anorexia alleen op zoek zijn naar informatie en praktische zaken, bij Ana daarentegen gaat het om 'Het Zijn' en om de bewuste keuze voor de groep:

Ierizzy: “Ik heb er bewust voor gekozen, en ik weet dat de kans er dik in zit dat ik door sla, het heeft alles te maken ook met controle willen hebben over je eigen lichaam [...] Kortom Pro-ana's blijven slank en dun en mensen met anorexia willen uiteindelijk naar de 30 kilo of minder.”

Ana-annet: “Ik heb echt zo'n hekel aan mensen die denken dat we dom zijn Ik heb er voor gekozen om pro ana te worden.”

Battle: “ik heb gekozen voor pro-ana, niet voor anorexia.”

Anorexia is iets dat je overkomt volgens de deelnemers, een ziekte, Pro Ana is juist een keuze, waarbij volledige controle centraal staat. Zij voldoen hierbij aan een bepaalde vorm van perfectie of streven dit na (Van de Heuvel, 1998). Bij anorexia streef je niet naar deze perfectie. Bij Ana is een gezamenlijk doel waar te nemen, dit is een voorwaarde voor een leefstijl.

In de volgende citaten is te zien dat er een constructie plaatsvindt rondom de gedeelde leefstijl. Ten eerste omdat men er bewust voor kiest en ten tweede omdat men het met

elkaar deelt en bepaalde voorwaarden scheidt. Hier is het onderscheid waar te nemen tussen de individuele ziekte anorexia en de gevormde gemeenschap rondom Ana. Daarnaast biedt de groep steun aan elkaar. Het volgende meisje vindt het ook een leefstijl en benoemt de groep als een vangnet:

anoniem: “toch zou ik kunnen zeggen dat ana mijn ziekte is, en pro-ana de manier waarop ik ermee omga. En het is wel degelijk een soort van vangnet, waardoor je inderdaad kunt zeggen dat het een leefwijze is.”

Onyx: “Ik vind het wel een lifestyle. Lifestyle = manier van leven.”

ourbattles: “[...] omdat het heel je leven gaat beheersen, en het gewoon een bepaalde 'andere' manier van leven is.”

De respondenten vergelijken het met andere type leefstijlen en subculturen:

Vetbolletje: “& al die emo's dan? [...] wrm dan geen ana's? [...] er zijn wel mensen die rare kleren dragen dus wrm zouden andere eetgewoontes niet kunnen? [...] ana is mss wel een psychische ziekte en pro-ana is hoe je d'r mee omgaat daarom heb je het over een lifestyle [...]”

Keetje: “Ik weet niet of dat waar is, mijn zusje is emo/tokyo hotel fan en dat is ook niet bewust gegaan. [...] Dat is niet een beslissing van de een op de andere dag gegaan. En zeker niet een bewuste keuze waar ze na een weloverwogen beslissing aan begonnen is. [...] er zijn zeker parallellen tussen hoe ik ana geworden ben en zij emo. [...] je leert steeds meer mensen kennen en je wordt zo dat netwerk ingezogen.”

Daarbij vindt er een visualisatie van Ana plaats, Ana wordt als voorbeeld gebruikt, het is 'het' beeld dat men dient na te streven, er is als groep een doel, zoals bij andere leefstijlen ook waar te nemen is. Ook vindt er een internalisering plaats van Ana en zo worden de meisjes Ana, samen met Ana. Men ziet het niet als een ziekte die hen overkomt, maar als een keuze hoe men wil zijn:

“Er is nog een verschil tussen mensen met anorexia en mensen met ana [...] mensen die ana zijn, gaan ana ook daadwerkelijk meer als iemand zien waar ze steun aan hebben en

die hun verteld wat te doen. [...] Zij zijn er ook meer bewuster van dat ze het zijn.”
(<http://www.pro-ana.be/>)

De meisjes hebben het bewustzijn van het feit van wat ondergewicht is, men zegt dit letterlijk. Dit is hetgeen dat men na wil streven, voor hen is dit 'mooi' en 'perfect'. Er is over het algemeen geen sprake van een vertekend zelfbeeld, men is zich bewust van hun en elkaars zelfbeeld. Men kijkt in dit opzicht zelfs tegen elkaar op (ourbattles): “En tegen iedereen die het voor elkaar heeft gekregen om in snel tempo van overgewicht naar ondergewicht te gaan.”

De groep benoemt ook dat de buitenwereld zichzelf tegenspreekt. De tweestrijd binnen de groep wordt volgens hen vergroot door die eerder genoemde buitenwereld, op die manier proberen ze hier tegen te ageren:

LittleMe: “de 25 extreemste leefstijlen. Althans zo luidde de titel geloof ik ongeveer en jawel pro-ana stond op 2..”

xThinkthin: “hahaha en de buitenwereld maar zeggen dat dit geen leefstijl is! hoe erg spreek je jezelf dan tegen xD”

malou: “mensen weten gewoon niet wat ze emt ons aan moeten”

Lil*Star: “Ik denk dat pro-ana en anorexia niet echt vergelijkbaar zijn. Pro-ana wordt in de media gezien als: het er niet op tegen zijn om een ongezonde (anorectische/boulimische) leefstijl te hebben. Tja, dan heb je het over een leefstijl. Als je het puur hebt over anorexia en boulimia dan heb je het over een ziekte. En het klopt wel dat mensen met een ziekte anders leven dan wanneer ze het niet hebben. Maar dat is geen leefstijl te noemen. Een leefstijl is iets waar je voor KIEST.”

Deze laatste opmerking (“Een leefstijl is iets waar je voor KIEST.”) is een goede definitie van het begrip leefstijl. Een leefstijl is niet iets dat je als individu overkomt, maar iets dat zich aandient, of waar je mee in aanraking komt. Het is al aanwezig en er wordt voor gekozen. Deze keuze wordt aangescherpt door het feit dat zij als een deviante groep beschouwd worden. Door de kritiek en discussie van de buitenwereld vinden zij hun

kracht als groep en bevestiging van een leefstijl. Er sprake van een collectief, de meisjes sluiten zich bewust bij de groep aan en benoemen het dan ook zelf als een collectief.

De vorming van de leefstijl vindt plaats door de dialoog van de leden binnen de gemeenschap, men wordt gevormd door alles dat te bieden is op de site en het forum. Deze vorm zien we later terug bij de thinspiration die de meisjes opdoen:

“Hoewel anorexia een ziekte is gaan mensen die pro-ana zijn dit eerder zien als een leefstijl, dit komt omdat ze gedurende zo’n lange tijd enkel bezig zijn met op die manier te leven dat het voor hun vanzelfsprekend word [...] zo bieden pro-ana sites muziek, gedichtjes, filmpjes, foto’s, ... die met ana te maken hebben, er wordt een hele wereld gecreëerd waarin ze gaan leven.” (<http://www.pro-ana.be/>)

De vorming van de leefstijl vindt plaats via de onderhandelingen die de meisjes met elkaar doen. Hier is sprake van een vrijblijvendheid van deelname, er worden geen regels opgelegd en er worden niet in directe zin mensen buiten gesloten, de onderhandelingen zijn typerend voor een lichte gemeenschap, men zoekt informatie en deelt informatie met elkaar, geheel vrijblijvend, men laat elkaar 'vrij'. Maar er is wel sprake van groepsvorming, deze groepsvorming construeren zij zelf, door onder meer een onderscheid te maken tussen de psychische ziekte anorexia en de leefstijl van Ana. Wat het belangrijkste is, is dat de meisjes het zelf als een leefstijl benoemen.

§ 3.3 *Thinspiration: Een gedeelde identiteit*

Thinspiration, het woord zegt het al, het inspiratie opdoen om dun te zijn / worden. Thinspiration kan in de vorm zijn van gedichten, teksten, liedjes, modellen, sterren, idolen, foto’s, et cetera. Onder thinspiration staan voornamelijk foto’s van 'dunne' meisjes en vrouwen, zowel bekend als onbekend. Het laat zien wat het hoofddoel is van de leefstijl, namelijk perfectie van het lichaam, het gedeelde schoonheidsideaal. Er staan hier meer dan driehonderd discussies, met daarin meer dan zesduizend berichten geplaatst, deze topic maakt een zeer belangrijk deel uit van het forum. De volgende

vrouwen uit de media worden als perfect beschouwd door de meisjes, op dit onderdeel van het forum staan zo'n tweehonderd en vijftig reacties:

Angelina Jolie, Nina hagen, Christina Aguilera, Mary-Kate Olsen, Kate Moss, Britney Spears, Nicole Richie, Gemma Ward, victoria beckham, Jessica, Hilay Duff, Hayden Panettiere, Evangeline Lilly, allegra versace, Dita Von Teese, Vlada Roslyakova, Audrey Kitching, Keira Knightley, Serena Van Der Woodsen, Kate Bosworth, Raquel Reed, Hepburn, jolanthe kaubau van kasbergen, Agyness Deyn, Alexis Bledel, Cameron Diaz Emilie, Autumn Adriana Lima, Semionova sylvie Guillem, Kiki kannibal, Amy Winehou, adriana lima, Vlada Roslyakova, Nicolette Van Damme, Gisele Bündchen, Carolien Spoor, Jennifer Love-Hewitt, Doutzen, Megan Fox, Jennifer Morrison, Wynona Ryder, Mischa Barton, Eddie Segdwick en Twiggy.

Ook kijken de meisjes tegen elkaar op:

AllxMyxLife: "ik kijk op tegen jullie de motivatie en alles!"

Vooraf het mager zijn en het zien van botten wordt benoemd als schoonheid en perfectie (FightThrough: "[...] je kan dr ribben zien en zelfs de botten tussen haar borsten dat vind ik zo mooi!"). De meisjes noemen allerlei sterren en beroemdheden op, die men heel erg mooi vindt, men streeft na net zo perfect te worden en streeft de perfectie van Ana na. Men stelt dit niet te zullen bereiken, want zo perfect als Ana kan men niet worden (Cheryl: "[...] zou er alles voor doen om er zo uit te zien zoals ana/mia 🥰")

Thinspiration heeft ten doel een vorm van perfectie na te streven (Iris Jane: "[...] gewoon perfectiezucht.") Er staan veel lijstjes met waarom dun zijn mooi is en perfect, om elkaar zo te stimuleren:

dyingtobethin: "Als ik dun ben, vinden mensen mij mooier. Als ik dun ben, vind ik mezelf mooier. [...] Als ik dun ben, heb ik eindelijk wat bereikt. Als ik dun ben, zullen mensen mij zien als een voorbeeld, iets om naar te streven. [...] Als ik dun ben, zullen mensen mij gebruiken als thinspiration. [...] Als ik dun ben, zal ik gelukkig zijn."

Kay: "This is it begin of my new life, It begin of a life with a thin me, It begin of a life with control, It begin of a perfect body, A perfect life, A perfect me, Laat mij dun zijn, laat mij perfect zijn..."

In dit laatste citaat komt naar voren dat het meisje Pro Ana beschouwt als een manier van leven, een manier waarop je je leven in kan richten, de controle in handen kan nemen en een bewuste keuze in je leven maakt, om ergens bij te horen.

Het volgende meisje geeft veertig redenen waarom zij en haar 'mede-Ana's' dun willen zijn, hier zijn een aantal die zij benoemt:

Wannbskinny: "[...] 2. only thin people are graceful [...] 6. the models that everyone claims are beautiful, the splitting image of perfection, are any of them fat? indeed not [...] 8. nothing tastes as good as thin feels [...] 13. underweight aka perfect body [...] 15. people will remember you as "the beautiful thin one" [...] 18. anyone can have "inner beauty" but few can achieve real beauty, inside as well as out [...] 24. bones are clean and pure. fat is dirty and hangs on your bones like a parasite 25. you will be able to see your beautiful, beautiful bones [...] 27, is food more important than happiness in life? i think not! [...] 29. you don't need food [...] 32. starving is an example of excellent willpower [...] 36. food is mean and sneaky. it tricks you into eating it and it works on you from the inside out making you fat, bloated, ugly and unhappy [...] 40. if you can name one reason to be fat, i'll name a million and one to be thin."

Zoals te zien is, is alles te herleiden naar het nastreven van perfectie en hier je leven naar inrichten. Daarnaast halen de deelnemers inspiratie uit teksten van andere deelnemers en van andere sites. De functie van de teksten behelst niet alleen het individuele strijden, maar vooral als groep. Het proberen elkaar te stimuleren en benadrukken dat men een groep is en zo sterk staat, is een vorm van thinspiration. De volgende tekst komt van een Engels Pro Ana site:

Wyverna: Het heeft me geïnspireerd om nog harder te vechten voor mijn doel, omdat wij het kunnen!!!

There was a time last night when I was walking, and I felt my chest, and I felt the bones stick out. I felt my stomach, and it was almost concave. [...] I know it's going to be this way the rest of my life [...] I love that. i love that i find life through dying. i realized how strong i

am. we are so strong. we do things other people will never do [...] we are not just stupid, immature girls, obsessed with our culture's perception of perfection. we're an entirely new breed of human being. this is what pro-ana means, to me. not that we encourage people to develop eating disorders, because we all know we don't. and we don't encourage people with eating disorders to keep hurting themselves. but there are a lot of us that just ARE this way, and we know we always will be [...] that's what, i think, this community is for. because society isn't ready, and maybe it never will be, but we have each other."

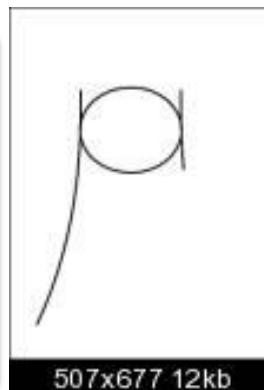
alwaysana: "Wauw echt een geweldig stuk! Het geeft mij ook echt veel motivatie.. En ik denk dat dit stuk ons nog dichter bij elkaar brengt"

Dit meisje benoemt duidelijk dat men als groep een aparte categorie vormt. Men is niet ziek, het is een manier van leven als groep. Men zal altijd zo zijn en men wil dit ook. Ook benoemt zij expliciet dat ze een gemeenschap vormen. De gemeenschap biedt 'modellen' waarmee de meisjes zich kunnen vergelijken en hun identiteit mee kunnen vormen, de gemeenschap fungeert als een 'referentiegroep' (Berger & Luckmann, 1966). De teksten fungeren ook als referentiekader. Hierbij speelt de emotionele binding een zeer belangrijke rol binnen dit identificatieproces, zo zijn alle vormen van thinspiration dimensies van waar Ana voor staat en fungeert als een schoonheidsicoon voor de meisjes. Met elkaar kan men dit doel nastreven en de identiteit neerzetten, als individu niet, omdat de groep van Ana de identiteit vormt en is.

§ 3.4 Symbolen en iconen

Om hun levensvisie en leefstijl uit te kunnen drukken, wordt er gebruik gemaakt van verschillende symbolen en iconen, zoals armbandjes, puntjes achter de naam op MSN en Hyves en is men bezig met het ontwikkelen van een teken. Dat is dan ook één van de topics binnen het forum, hierin wordt gevraagd een symbool te verzinnen voor de Ana, zodat men deze overal neer kan zetten en bij zich kan dragen, het is een representatie en draagt op die manier een betekenis uit (LIANNERW: "Maar ik zat dus te denken aan hét ana symbool. wat wij ,ana's, alleen weten wat het is en betekent."). De meisjes kunnen zo vormgeven en uitdrukken geven aan hun gedeelde leefstijl. Binnen een leefstijl wordt gebruik gemaakt van symbolen en iconen om als groep naar buiten te kunnen treden,

ook intern en als individu het gevoel te hebben bij de groep te horen, men refereert zichzelf op die manier aan de groep. Binnen deze topic worden 119 berichten geplaatst en er worden verschillende ideeën aangedragen:

Kiirsttx: “Ik gebruik zelf als teken de 3 bolletjes die voor ana staan in de msn namen [...] ●●● alle ana's weten wel wat het betekend en waar het voor staat, en de rest niet 😊”

Ronni: “Ik heb ergens gelezen dat een libelle symbool staat voor pro-ana [...] De libelle staat symbool voor verandering, voor het breken met je oude leven [...], om te groeien tot iets 'groters'. [...] schoonheid en ook wordt de libelle wel gezien als een wezen die tussen twee werelden leeft [...].

Kuikentje: “A4L (Ana For Life)”

LLn: “super om telkens iets bij je te hebben dat je herinnerd aan ana, terwijl je omgeving niet begrijpt wat het betekend!!”

De puntjes die in de naam worden gebruikt, worden door veel meisjes gehanteerd. Het is een makkelijke en enigszins veilige methode om elkaar buiten het forum op Internet te kunnen herkennen, zoals op MSN, Hyves, Facebook, et cetera. Zo valt uit deze topic al op te maken dat er 223 meisjes het direct gaan gebruiken. Een paar meisjes zijn argwanend, omdat zij vrees hebben voor herkenning door de buitenwereld.

Verder wordt er gebruik gemaakt van armbandjes als symbool van toewijding aan Ana, om te laten zien dat je bij de groep hoort en een echte Ana bent. Als je Ana bent draag je een rood armbandje, het moeten echt rode kralen zijn en het moet om je linkerarm, zodat je elkaar kan herkennen. Zo'n armbandje is typerend voor de uitdrukking van een leefstijl.

Het armbandje heeft verschillende betekenissen en functies voor de meisjes:

Loony: "las op een engelse pro-ana site dat als je een meisje met een rood polsbandje ziet, je jouwne moet laten zien en er naar moet wijzen. als ze haar jouw bandje laat zien en er ook naar wijst betekent dat dat ze een ana-buddy is."

Sommige meisjes doen het ook om zichzelf eraan te herinneren waar ze mee bezig zijn:

spiegelmeisje; "voor mij is het niet echt de herkenning die telt maar de herinnering aan waar ik het allemaal voor doe."

Vleugel: "Het helpt mij soms echt wel, het herinnert aan mijn doel zeg maar."

Cynderella: "voor my is het een motivatie."

Anderen vinden weer dat je er alleen één mag dragen als je ook daadwerkelijk dun bent:

Jove, Pro-anafreak: "Ik heb wel een rood armbandje en die heb ik ook een tijdje gedragen, maar de laatste tijd vond ik mezelf te dik om er 1 te dragen."

WORKITOUT: "[...] Maar die ga ik pas dragen als ik m'n 2e streef heb bereikt."

Loony: "nu ga ik elke keer dat ik 3kg kwijt ben er een bandje bij maken met een extra kraaltje.

maar als ik er op een gegeven moment 4 heb en het niet meer lijkt mag ik een mooie kopen."

Middels de gebruikersnamen proberen de leden van het forum uitdrukking te geven aan hun identiteit, ook hierin gaat een bepaalde symboliek schuil. De leden die hoger in de rangorde staan kunnen ook bij hun gebruikersnaam een afbeelding plaatsen, deze afbeeldingen zijn veelal een weergave van het schoonheidsideaal. Daarnaast maken velen gebruik van een automatisch geplaatst stuk tekst onder hun berichten, waarmee men meestal de liefde voor Ana tot uitdrukking brengt.

De symbolen en iconen worden gebruikt om elkaar te herkennen en elkaar te steunen, zowel op het forum, als op het internet, als daarbuiten. Maar ook om zichzelf te herinneren aan het feit waar ze mee bezig zijn. Het symbool is in dit geval een betekenisdrager, het biedt een representatie van Ana en de betekenis van Ana. Deze betekenis omvat de afspraken die de deelnemers van het forum met elkaar hebben gevormd. Het is een herkenningsteken en fungeert als symbool voor de eenheid van de gemeenschap. Op die manier kan men zien dat men een band heeft met elkaar, steun kan vinden bij elkaar en de leefstijl uit kan dragen. Dit symbolisme is typerend voor leefstijl en daarmee een lichte gemeenschap. De leden van de groep hebben dezelfde denkbeelden, stijlen en gedragspatronen, waarbij het identificatieproces centraal staat (Maffesoli, 1996).

§ 3.5 Conclusie

Ana staat ondermeer voor het hedendaagse schoonheidsideaal en omvat een vorm van perfectie nastreven, het gaat hierbij om een manier van leven. Op verschillende wijzen proberen de meisjes elkaar te overtuigen deze leefstijl aan te hangen en aan te blijven hangen. Een leefstijl staat onder meer voor een bepaalde vorm van vrijblijvendheid en sluit op die wijze, vooralsnog, naadloos aan bij de theorie omtrent lichte gemeenschappen op het Internet, waar de verbanden met elkaar van zwakke en vrijblijvende aard zijn. Zo kan gezegd worden dat de items die net zijn benoemd, als de discussie en onderhandelingen, de thinspiration en de symbolen en iconen onder de noemer van een lichte gemeenschap vallen. Men wordt in dit opzicht, tot dusver, nergens toe gedwongen. Men creëert met elkaar een gedeelde identiteit.

Als we deze dimensie bekijken in het daglicht van *networked individualism* zou er geen sprake zijn van een gedeelde leefstijl, omdat men zich dan als individu vrij beweegt binnen veelal verschillende type netwerken. Ook is waar te nemen dat er sprake is van groepsgedrag, men spreekt dit groepsgedrag met elkaar af. Men komt als individu op het internet en zoekt in eerste instantie aansluiting voor de individuele problematiek. Men vormt op het forum met elkaar een groep rondom het gedeelde gedachtegoed, zodat men ook niet meer als een deviant persoon beschouwd wordt.

Binnen de analyse is waar te nemen dat men niet uitsluitend bezig is met het op vrijwillige basis informatie opzoeken, maar dat men naar gedeelde waarden op zoek is. Het gedeelde schoonheidsideaal dat verweven zit in onze cultuur, kan men een nieuwe vorm van een leefstijl noemen:

“Het individualiseringsproces spoort jongeren aan zichzelf te zijn, ze krijgen ‘de culturele opdracht van zelfsturing’: zelf te beslissen en vooral niet mee te gaan met de massa. Tegelijkertijd bestaat een zachte hokjesdwang, aangedreven door de behoefte aan binding, aan herkenning en erkenning, aan bondgenoten en lotgenoten. Iedere jongere moet passen in het fijnbesnaarde web van lifestyles [...]” (Duyvendak & Hurenkamp, 2004: 104)

Binnen een lichte gemeenschap staat veelal een leefstijl centraal, men zoekt elkaar op om de gedeelde identiteit te ondersteunen, men vindt hier verbondenheid en betrokkenheid. De zaken zijn tot dusver op vrijwillige basis, maar er is een dwingend karakter waar te nemen, onder andere vanwege het feit dat men elkaar probeert te overtuigen dat men te moeten zijn en blijven.

Door hun overeenkomsten hebben de Analeden het idee dat zij op hun plek zijn, omdat ze in grote lijnen hetzelfde denken en voelen. Het forum biedt ruimte aan de meisjes, een plek die beschouwd kan worden als een gemeenschap: "In a community, we all understand each other well, we may trust what we hear, we are safe most of the time and hardly ever puzzled or taken aback." (Bauman, 2001: 2) De meisjes voelen zich verbonden met elkaar en bouwen ook vriendschapsrelaties met elkaar op. Ook probeert men elkaar te steunen in het dagelijks leven, niet alleen op het forum, maar ook in fysieke vorm.

Hoofdstuk 4

Een gesloten gemeenschap

“Hoe dom die mensen ook zijn ze hoeven niet te weten dat ik hier rondhang. Dat is iets tussen mij en Ana en daar hebben zij niets mee te maken.” (Keetje)

§ 4.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk hebben we waar kunnen nemen dat er sprake is van een gedeelde leefstijl, in dit verband zou er sprake zijn van een lichte gemeenschap en niet van zogeheten *networked individualism*, waarbij geen sprake is van een gemeenschap, maar van verschillende (overlappende) netwerken. In dit hoofdstuk zal onder meer worden ingegaan op welke vorm de gemeenschap heeft. Hierbij staat de vraag centraal of de gemeenschap een gesloten karakter heeft.

Een lichte gemeenschap is ook pragmatisch van aard en biedt ruimte voor eigen ontwikkeling, zo stelt Duyvendak dat er ruimte is voor aan de ene kant de individuele verschillen en aan de andere kant er sprake is van gemeenschappelijkheid en collectieve actie (Duyvendak, 2004). Binnen een zware gemeenschap is hier geen sprake van, de gemeenschap is niet open van aard, men kan niet op eenvoudige wijze toetreden en men heeft een gesloten houding ten opzichte van de buitenwereld. Deze dimensie zal binnen het hoofdstuk behandeld worden. Aan de hand van het materiaal/data zullen we kijken of de gemeenschap die zich vormt rondom Ana een gesloten karakter heeft. De volgende zaken zullen onderzocht en beschreven worden, namelijk; selectie aan de poort, hierbij gaat het om hoe toegankelijk het forum is en hoe de sollicitaties in elkaar zitten. En het Wij-Zij perspectief, hoe zij tegenover de buitenwereld staan en hoe men ervoor zorgt dat de site 'zuiver' blijft.

§ 4.2 *Selectie aan de poort*

Bij geslotenheid is één van de zaken die hier relevant is hoe men erin komt. Het gaat in dit verband om of men er direct in kan of dat men aan bepaalde voorwaarden en eigenschappen moet voldoen. Bij het binnen komen van de site kan de stelling van het louter op zoek zijn naar tips en informatie betreffende lijnen, anorexia, et cetera meteen ontkracht worden, vanwege het feit dat men een selectie door moet om aan te tonen dat men niet alleen bezig is met lijnen en anorexia, maar dat men het leven geeft aan Ana. Dat men daarvoor leeft en steun zoekt bij elkaar, dat men op zoek is naar een kracht die 'het zelf' overstijgt.

Binnen mijn onderzoek heb ik middels een andere identiteit toegang gekregen tot het forum, om de gebeurtenissen, waarnemingen en ervaringen zelf te kunnen waarnemen en verhuuld te participeren. De site die bestudeerd is, is makkelijk te vinden, als je bij Google Pro Ana intoetst krijg je deze site als één van de eerste hits. De toegang tot het forum is een ander verhaal. De site is redelijk professioneel, in die zin dat men met voorwaarden akkoord moet gaan, alle gegevens moeten worden ingevuld en wat ook is gebleken dat je computer geregistreerd staat. Als men zichzelf aan wil melden op het forum, moet men eerst een selectierode door, waarin men zichzelf moet voorstellen, in principe gaat het hier om een soort sollicitatie:

Stel jezelf hier voor.

Vermeld: waarom je Pro-Ana bent, hoelang, wat het voor jou betekend, wat je eronder verstaat, je gewicht + streef, je leeftijd en vertel wat meer over jezelf.

Als alles in orde is activeren we je account en kan je het forum op!

Dit gebeurt normaal binnen de 24u, gelieve dus even geduld te hebben aub.

Dit is een Pro-anorexia forum, dus niet zomaar een afvalclubje voor een paar kg, denk na voor je jezelf aanmeld! (<http://forum.pro-ana.be/forumdisplay.php?fid=2>)

Na de aanmelding, zal men nog geaccepteerd moeten worden, om werkelijk binnen te kunnen komen. Om participierend onderzoek te kunnen verrichten heb ik een Ana-identiteit aangenomen, de eerste keer onder de schuilnaam Sanne de Vries. De criteria van een Anameisje zijn naar buiten toe niet geheel duidelijk, daarom heb ik geprobeerd

eerst een inventarisatie van de andere aanmeldingen te doen, deze aanmeldingen zijn na binnenkomst namelijk zichtbaar. Vervolgens heb ik mij voorgesteld:

ik ben Sanne 🤔 al van kleins af aan ben ik gepest door de kinderen uit mijn klas 🤬 ik voelde me hierdoor altijd onbegrepen. Op een gegeven moment merkte ik dat ik mijn frustratie en verdriet moest uiten. dit deed ik dmv veel te eten. Ik wilde niet zo lelijk worden als die varkens in de klas en ben toen af gaan vallen 🤔 Nu streef ik naar perfectie en voel ik me hier begrepen. Ana is tenminste eerlijk en zal niet tegen me liegen. ik zal haar steunen zoals zij mij ook zal steunen 🍀
 mijn gewicht is nu: 53,5 kg
 mijn lengte is: 1.70 m
 gezien me lengte moet er nog wel wat af
 ik ben 20 jaar
 groetjes Sanne

Nadat men dit gedaan heeft is het afwachten of men geaccepteerd zal worden door één van de beheerders. Mijn eerste poging als Sanne de Vries verliep niet goed, de vragen waren niet correct beantwoord, waarop ik geschreven heb (spelfouten zijn expres gehanteerd):

Oh sorry
 waarom je pro-ana bent: Ana is voor mij perfectie
 hoelang je pro-ana bent: ongeveer 4 jaar bezig met mijn gewicht en een half jaar een pro-ana
 wat het voor jou betekent: zij geeft mij een doel en steun
 Dieet vind ik voor slappelingen. ik wil ook graag samenkomen met anderen met hetzelfde doel en zelfde voorbeeld, met steun voor elkaar. Ana is veel meer dan een dieet. ana is mijn leefstijl!
 Liefs

Maar helaas word ik niet vertrouwd door één van de personen die hier over gaat:

FightThrough: "ik ga dr niet activeren. ik weet niet wat jullie doen, maar dit zit me niet lekker. Sorry"

Vervolgens doe ik nog een poging om binnen te komen:

“Ik begrijp niet zo goed waarom ik er niet bij mag? ik dacht eindelijk steun te vinden en wie zijn jullie om te bepalen wie Ana accepteert... ik word zoals altijd weer buiten gesloten xx”

Maar ik word er vervolgens vanaf gegooid. In de data die verzameld is ben ik dit soort gevallen meer tegen gekomen. Men moet uitkijken ze niet voor het hoofd te stoten. Zo is er een meisje, Mince, die ook probeert binnen te komen, zij zegt:

“[...] Dieeten doe ik al zolang; het helpt me niet. Ik dacht dat jullie me konden helpen, maar nee hoor. Wanneer word mijn account geactiveerd. Jullie snappen niet wat dit voor mij betekend.”

Luxuria reageert hierop: “Je bent pro-ana enkel voor het afvallen dus? Geen diepere redenen of hersenspinsels waardoor t zou kunnen komen?”

Waarop Mince zegt: "Het is niet álléén afvallen. Het zit veel dieper, maar ik weet niet hoe ik dat in woorden uit kan drukken [...] 't is echt moeilijk om dat op te schrijven, als je niet weet welke woorden je gebruiken moet. [...] Pro-Ana is een leefstijl [...] Ik wil gewoon duidelijkheid. Ik wil streven naar perfectie en naar wat ik perfectie vind."

Maar zij wordt niet geaccepteerd omdat haar uitleg niet goed is en te oppervlakkig, er wordt constant gereageerd op haar door onder andere FightThrough: "[...] daar draait pro-ana niet alleen om.. [...]." Daarnaast zegt Mince: "[...] Het lijkt me niet dat een iemand kan bepalen of ik wel ana ben of niet. Het voelt namelijk wel zo voor mij." Daarmee is de zaak afgedaan en wordt er gereageerd door Eenmeisje: “[...] Sowieso is dit een pro-ana site en met deze vragen kunnen wij beoordelen of je pro-ana bent, of niet. En ik twijfel bij jou eraan of je wel pro-ana bent.. Ik vind je uitleg te oppervlakkig.. [...].” Eenmeisje geeft hier aan dat zij stellen wat de voorwaarden zijn voor Pro Ana, wat die dan precies zijn wordt niet duidelijk, zij beoordelen of er een bepaalde internalisering van Ana heeft plaatsgevonden. Meisjes worden niet geaccepteerd vanwege het feit dat het geen echte Anameisjes zijn, maar enkel bezig zijn met afvallen. Er wordt van je verwacht het als een soort levensvisie te beschouwen, men zegt dan ook herhaaldelijk dat ze geen afvalclubje zijn. Men doet dit met elkaar en met Ana.

Bij een tweede poging onder het pseudoniem Eva hebben ze mij al snel door. Mijn computer (IP-adres) staat geregistreerd in hun systeem, waardoor te zien is dat ik al eerder een aanmelding heb gedaan. De aard van de site komt hierdoor naar de voorgrond, men houdt alle zaken nauwlettend in de gaten en probeert op deze wijze te voorkomen dat er geen “neppe” Ana’s op hun site komen. Mijn aanwezigheid als “neppe” Ana wordt niet op prijs gesteld, naar aanleiding hiervan zijn de emoties hoog en wordt mijn handelen bekritiseerd in de vorm van scheldwoorden:

FightThrough: "Weetje meis, je valt n beetje door de mand. en dan wel zo kanker erg . pech voor jou dat ik net dr ff achterkom wie jij werkelijk bent. bij deze wordt je dus again van t forum afgegooit. de groeten, fijne dag nog. of nachtm wat jij wilt"

Ze hebben kunnen zien is dat ik al eerder onder een andere naam ben binnengekomen. Dit heeft tot gevolg dat ik op een andere computer mijn veldwerk heb moeten voortzetten. De derde poging lukt wel op een andere computer, als Malou van der Meer.

“Hey allemaal! ik ben Malou, ik ben pro-ana omdat ik vind dat dun zijn perfectie is en het geeft me controle over mezelf, ik ben nu ongeveer een half jaar pro-ana , ana betekent voor mij de controle over mijzelf en mijn leven ik zie het niet als een ziekte maar het is gewoon de manier hoe ik leef en ik hoop dat ik hier veel steun krijg en dat ik andere mensen ook veel kan steunen, ik weeg op dit moment 54 kilo en mijn streefgewicht is 45 kilo en vanaf daar probeer ik nog verder te komen, ik begon op een gewicht van 63 kilo, ik ben 18 jaar oud en 1.75m, voor de rest hou ik veel van muziek, vooral rock, hiphop en singer-songwriters. En hou ik erg van dieren en de natuur. Ik hoop dat ik lid mag worden. X Malou”

De toelatingsprocedure is redelijk professioneel (technisch) georganiseerd, er zijn verschillende mensen aangesteld om de toegang te reguleren, om de groep op die manier 'zuiver' te houden. Op dit punt zal ingegaan worden in het volgende hoofdstuk. Een voorbeeld van een meisje dat is toegelaten is Ctje:

"[...] Ana zit al een tijdje ergens achter in mn hoofd mr ze is actiever geworden nadat ik in het begin van dit schooljaar een soepdieet begon. [...] Ik wil heel graag in deze groep komen om steun te krijgen tijdens moeilijke momenten [...] en een ana buddies te

vinden=) [...] Ik gebruik deze site wel al een paar weken als steun en inspiratie [...] Ana betekent een manier van leven voor mij, welke me helpt om verder te komen, doelen te bereiken en te streven naar perfectie. Ana is een manier van doorzetten en zelfcontrole [...] Ik wil in een groep komen waar we elkaar kunnen steunen en begrijpen... Bovendien vrees ik dat ik niet sterk genoeg ben om alleen met ana te vechten ..."

Uit de voorbeelden van toelating blijkt dat alle meisjes die worden toegelaten, Ana al hebben geaccepteerd, als een zeker persoon, Ana moet een inspiratiebron zijn. Een voorwaarde is dat men zelf zo is en niet wordt (FightThrough: "dus enkel worden hoe jij wilt zijn?"). Ook is een voorwaarde dat men op zoek moet zijn naar een groep voor steun, dat men alles met elkaar deelt, men staat hier niet als individu in. Daarnaast wordt er overleg gepleegd met de andere moderators voor toelating (FightThrough: "[...] bepaalde regels waar je aan moet voldoen zie ik niet als discriminatie. [...] Ik vind je opzich wel goed, maar ik wil even met de andere moderators overleggen 😊").

Uit de analyse blijkt dat het een zeer ontoegankelijke groep is. Er is veel argwaan waar te nemen. Van tien meisjes wordt er gemiddeld één toegelaten, zo bleek uit een aantal weken achter elkaar te bekijken en te lezen. Als men eenmaal is aangemeld op de site, dient men wel met regelmaat online te gaan en berichten te plaatsen, anders wordt men er alsnog vanaf gegooid. Men wordt niet zomaar toegelaten en er vindt bij 'de poort' een zware screening plaats door de 'moderators'. Deze 'moderators' zijn aangesteld door Pro Ana, de beheerder van de site. In hoofdstuk vijf zal toegelicht worden hoe deze aanstelling tot stand komt en welke voorwaarden er voor gesteld worden (Hiërarchie).

§ 4.3 Wij-Zij perspectief

De buitenwereld en de Anabeweging staan als twee polen tegenover elkaar. Vanuit de media en medische wereld wordt veel over de Anabeweging geschreven en bediscussieerd. Vaak gaat dit gepaard met een harde mening over deze groepsvorming en brengen voornamelijk waardeoordelen naar voren. Ook vanuit Ana wordt er op harde wijze gesproken over de buitenwereld. Tegenover de buitenwereld staat men niet zo positief, men is niet alleen argwanend, maar hebben ook agressieve houding

tegenover de 'anderen'. Met als gevolg dat men in 'het echte leven' zich niet als Pro Ana voordoet. Ook in de vorige paragraaf hebben we kunnen zien dat er een bepaalde houding bestaat tegenover 'de buitenwereld', dat die buitenwereld iemand heeft meegenomen of hebben afgenomen. Voor de participanten is het hun (virtuele) wereld. Men sluit zich af van de buitenwereld, anders gezegd men territorialiseert, daarmee is het een zware gemeenschap te noemen. Uit enkele citaten blijkt dat men de groep beschouwt als 'tegen de rest':

vivemaria : “[...] maar wij weten wel beter dus ik heb zoiets van najaa laat ze maar praten ze weten toch niet waar ze t over hebben.”

Keetje: “[...] Hoe dom die mensen ook zijn ze hoeven niet te weten dat ik hier rondhang. Dat is iets tussen mij en ana en daar hebben zij niets mee te maken.”

Ronni: “[...] In dit soort gevallen weten die mensen dus niet waar ze het over hebben en hebben ze meteen een oordeel erover zonder dat het ze ook echt interesseert [...]”

Men is argwanend ten opzichte van de buitenwereld, men denkt erg in wij-zij-termen en is erg naar binnen gekeerd. Tegenover de buitenwereld treedt men niet naar buiten, omdat men bij voorbaat weet hoe zij zullen reageren. Als groep staat men sterk tegenover de buitenwereld, als individu niet. Men treedt met die rede in het dagelijks leven niet expliciet naar buiten. Vaak durft men het niet en kiest er regelmatig voor om mee te praten met 'die buitenwereld', ook omdat de buitenwereld het nooit zal begrijpen volgens hen:

sleepingxbeauty: “Ik kan echt niet tegen die anti's! Toch ga ik nooit echt tegen ze in, in dat soort situaties dan, omdat ik natuurlijk niet open en bloot wil zeggen van "hoi ik ben pro". Daarom negeer ik ze gewoon.”

x_Anneke_x: “ja het is het idd gwn niet waard om er tegenin te gaan ze zullen het nooit begrijpen..”

GoaFlash: “[...] ze moeten ons gerust laten, wij doen nix verkeerd ! het is ons lichaam en wij doen ermee wat we willen, zij zetten ze misschien vol piercingens en tattoo's of tutten zich op met make-up en poedertjes enzo,, wel ik (en ik neem aan de rest van deze site) kiezen voor een perfect lichaam ! wij respecteren hun toch ook, wrm hebben zij dan geen respect voor ons.”

Alone: “Gewoon onthouden wie er de sterkste is... WIJ! Alone!”

De houding van argwaan is niet geheel onterecht, zo blijkt dat er veel meisjes zijn die een tijdje van de site verdwijnen, soms weer terugkomen, maar soms ook niet. Als zij hun identiteit naar buiten toe openbaren, zullen hier veel negatieve reacties op zijn. De wij-zijcodering (Dunbar, 1993) vindt niet alleen vanuit hun perceptie plaats, maar ook andersom. Zo zal blijken dat men van buitenaf de groep probeert te ontwrichten, hun identiteit wordt afgewezen. Er vindt een maatschappelijke afkeuring plaats:

Luxuria: “het laatste wat je wilt is dat ze ana ontdekken en haar van je af willen pakken.”

Chita: “ze zijn bang dat ik mooier word dan hun. ze zijn jaloers omdat ik wel kan afvallen en zei niet. ben super blij met de mensen hier. die zijn eerlijk tegen mij.”

Aan de hand van een artikel in de Volkskrant zijn de Analeden er achter gekomen dat er iemand op hun forum is geweest met andere doeleinden dan Pro Ana. Deze personen worden op het forum spionnen genoemd. Iedere dag is men bezig met deze eruit te filteren en beschouwt men deze personen als ziek:

Memory: "We hebben een Mol, jongens. :\

Lil*Star: "Oké welke tr** loopt hier de insider te spelen? Ga je met je eigen zaken bemoeien. Met je voordoen als een ana om in dit forum te komen en alles te lezen. [...] Dus hou toch op met al die mooie spectaculaire verhalen en bezoek een eetstoorniscentrum/-kliniek en ga daar je verhaal halen zou ik zeggen (als je al binnen wordt gelaten).Nja, wel fijn dat ook nog ff de belangrijkste rol van dit forum wordt benadrukt: “[...] Niemand begrijpt hen, ouders niet, vriendinnen niet. Alleen op zo'n site kunnen ze hun ware gezicht laten zien. Het is hun veilige haven.”

Heartcore__: "Idd .. het feit dat er hier iemand zit die 'niet zoals ons is'.. is wel wat 'raar'."

Iris_*: "What the hell is dit nou weer voor onzin! Serieus..Die anti's hebben werkelijk niks beters te doen ook! [...] ZIEK ZIEK ZIEK gewoon. De persoon die dit bericht gestuurd heeft is zelf gewoon helemaal áchterlijk in zijn/haar hoofd.. Echt hoor, wat dénken ze wel niet dat ze zijn. Gewoon een stelletje trieste vetrollen bij elkaar."

91Laura: "Laat ons lekker leven zoals wij dat willen. Het is ONS leven"

Goaflash: "omg :/ wie wilt er hier de intresante uithangen ? rot op man 🤪't is ons leven, ons lichaam, wij doen ermee wat we willen, face it !"

De meisjes zijn in bepaalde opzichten sektarisch te noemen, men wil zich onderscheiden van de massa en voelt het ook als de tegenstanders. De godsdienstwetenschapper van Baaren definieert in zijn in 1960 verschenen studie *Doolhof der goden* een sekte als: "Een afwijkende groep binnen een groter geheel." Zoals al eerder is besproken staat een leefstijl binnen een lichte gemeenschap voor een vorm van vrijheid en openheid. Er zou in dit verband ook sprake moeten zijn van een open karakter naar de buitenwereld toe. Het wereldbeschouwelijke aspect, dat ook een van de voorwaarden is voor een sekte, komen tot uiting in de citaten van de respondenten, hun visie is de juiste en de buitenwereld snapt het niet:

Stantjohh: "Stelletje kanker leier zijn het gewoon. Nou ik vind dat die oetlul spion ding vetrollen monster zich wel ff bekend mag maken verdomme 🤪 Als die het lef heeft om hier te komen, mag HET ook wel het lef hebben zich bekend te maken. Die anti's zijn gewoon te zielig voor woorden. PRO ANA FOR LIFE Niemand weerhoud me ervan!!!!"

Ook andere sites worden beschouwd als tegenstanders. De meisjes hechten zich sterk aan deze site:

Pro-ana: "Idd, de overlopers 🤪. Dankzij hun was het eerste forum weggegaan, waarna ze zelf iets gestart zijn en met moderators van ons gaan lopen zijn."

AllxMyxLife: "ik vind deze site "mijn thuishaven" van ana"

Skinny: “Alleen blijf ik waarschijnlijk altijd bij deze site 😊 Dit is een soort nieuwe huis.”

Wat deze meisjes zeggen is typerend voor de voorwaarden en kenmerken van een gesloten gemeenschap, één van de kenmerken is namelijk dat het een thuis biedt en dat het sterk naar binnen is gericht. De buitenwereld wordt tegenover de binnenwereld gezet:

“Leden van een sociale categorie identificeren zich met andere leden van die categorie (of het categoriale regelsysteem) en maken op deze wijze voor en aan zichzelf en aan anderen duidelijk waar ze staan ten opzichte van andere, (in hun ogen vaak afwijkende) sociale categorieën. Het trekt demarcatielijnen tussen wij — ons soort mensen — en anderen.” (Miedema, 1997: 65-66)

Één van de krachtige elementen van een Pro Anasite is het feit dat de meisjes elkaar volledig accepteren en elkaar zien als gelijken.

§ 4.4 Conclusie

Hier is waar te nemen dat men toewijding heeft tot deze site en de individuen die deelnemen aan de site. Het gaat echt om deze groep. Zo kunnen we aannemen dat er geen sprake is van een individu dat vrij beweegt binnen de virtuele wereld (zoals besproken in hoofdstuk drie), maar dat er groepsvorming plaatsvindt, oftewel aanwezigheid van een collectief. Een open gemeenschap wijst op een lichte variant van een gemeenschap, hierbij moet gedacht worden aan een open karakter van de site / gemeenschap. Met betrekking tot een zware gemeenschap zou deze toegang veel ontoegankelijker moeten zijn. We hebben dit op een aantal punten waar kunnen nemen. Ten eerste is de toegang tot de site zeer gesloten. Men is protocollogisch lid: Men moet toegang verkrijgen en een bijdrage kunnen leveren, de site is daarmee gericht op de binnenruimte, men verwacht daarbij een emotionele, lichamelijk en cognitieve investering (Rheingold, 2000). Er wordt een bepaalde toewijding van de meisjes verwacht. In de toegang tot het forum blijkt dat er verwacht wordt een bepaalde levenshouding te hebben. Men accepteert het niet wanneer men zich wil aanmelden om

zichzelf bepaalde trucjes aan te leren of Ana wil worden. Men moet de leefstijl van Ana nastreven, deze leefstijl heeft tot nog toe een open karakter, zoals we hebben kunnen zien in het vorige hoofdstuk, men construeert deze met elkaar. Bij de toegankelijkheid van het forum is waar te nemen dat er wel duidelijke en formele criteria zijn, dit spreekt het idee van een lichte gemeenschap tegen, waarbij het vrije karakter van groot belang is. Binnen de sollicitaties komt naar voren dat men dit ziet als het werkelijke leven en niet als een bijzaak, of dat het virtuele los staat van de realiteit van de buitenwereld, in principe wordt het onderscheid tussen *real* en *virtual* opgeheven. Men zou kunnen stellen dat er sprake is van een vorm van interrealiteit, Van Kokswijk (2003): "An individual or collective excited hybrid merge of a physical and a virtual represented world, that results into an ubiquitous experience." De meisjes beschouwen de wereld van de site, als hun leefwereld, al dan niet in de vorm van een kunstmatige omgeving over te doen komen als 'bijna echt', maar dat de werkelijke Ana er daar voor hen is.

Ten tweede is het wij-zij perspectief aan bod gekomen. Ook hierin is te zien dat men zich als een aparte categorie onderscheidt. De Pro Ana's beschouwen zichzelf als een homogene groep tegenover de buitenwereld, zij staan tegenover elkaar. Er kan hier gesproken worden van mechanische solidariteit (De Jong, 2003), deze "correspondeert met een systeem van 'homogene segmenten die op elkaar lijken'." (Komter, e.a., 2004: 28) Maar ook andersom kan men spreken van beschouwing van een aparte groepering. Men wordt aanschouwd en aangesproken als groep en niet als individuen, de meisjes worden bij voorbaat als een deviante groep beschouwd. Zij stuiten van buitenaf op sterke weerstand:

"Zij ervaren dus wat in de sociologische literatuur wordt aangeduid als vervreemding [...] Volgens de literatuur brengt deze vervreemding met zich mee dat men zich niet langer verbonden voelt met zijn sociale omgeving." (De Koster, 2005: 28)

Van een toegankelijke groep is in dit verband geen sprake, zowel bij toegang niet, als inhoudelijk niet. Men moet overtuigd zijn van zijn/haar deelname, maar de groep ook. In het volgende hoofdstuk zullen we zien hoe de organisatie hiervan tot stand komt en hoe men sterk opgenomen wordt in de groep.

Hoofdstuk 5

Een dwingende gemeenschap

“Als jij iemand lief vind, dan geef je die reputatie.” (Battle)

§ 5.1 Inleiding

Binnen dit hoofdstuk zal ingegaan worden op het mogelijke dwingende karakter van de site. Hierbij kan gedacht worden aan hoe de mensen op het forum het zelf ervaren, hoe ze elkaar overtuigen, wat ze online doen en waar ze zich mee bezig houden. Bij sterke relaties zoals die terug te vinden zijn bij zware gemeenschappen zien we dat er sprake is van een dwingend karakter. Het bestaat niet louter uit het delen van informatie of het delen van een leefstijl. Het gaat om de overdracht van bepaalde gedragingen en voorschriften. Dit staat dan ook centraal binnen dit hoofdstuk. De volgende zaken komen hierbij aan bod; de organisatie van de gemeenschap, de hiërarchische structuur, de sociale druk en controle en het dwingende karakter van thinspiration.

§ 5.2 Organisatie

In eerdere hoofdstukken hebben we al kunnen zien dat er achter het forum een organisatiestructuur schuilgaat bij binnenkomst. In deze paragraaf gaan we bekijken hoe deze organisatie verder wordt vormgegeven en wat voor sociale controle dit met zich meebrengt. Op die manier zijn er sociale codes gevormd waaraan men zich dient te houden (Giddens, 1991). De site heeft een bepaald *format*, wat betreft opzet en spelregels, zo is in het vorige hoofdstuk beschreven hoe men de site binnen kan komen, binnen het ontoegankelijke en gesloten karakter van dit onderdeel, is te zien dat het bepaalde spelregels en sociale codes omvat, op dit punt begint de controle. De rest van het forum heeft een zeer gestructureerd, georganiseerd en professioneel karakter. Hier kan men binnen de vorming van de individuen tot een collectief niet omheen. Binnen het forum zijn er verschillende topics die weer opgedeeld zijn discussies:

"Onze leden hebben in totaal 175,874 berichten geplaatst in 6,620 discussies. We hebben momenteel 1,359 geregistreerde leden." (2009)

Welkom: Voorstellen (283 discussies, 979 berichten), mededelingen (12 discussies, 733 berichten), suggesties / vragen ivm Forum (71 discussies, 920 berichten).

Tips: Tips (529 discussies, 11.548 berichten), Gezondheidsproblemen (318 discussies, 4.751 berichten), Vragen ivm Ana (672 discussies, 8.426 berichten), Soorten diëten (25 discussies, 458 berichten).

Ana: Ana Media (98 discussies, 2.343 berichten), Gedichten, Tekeningen en andere creaties (262 discussies, 2.800 berichten), Thinspiration (229 discussies, 5.174 berichten), Songteksten (255 discussies, 1.362 berichten), Ana Video (89 discussies, 1.267 berichten), Ana Algemeen (343 discussies, 5.747 berichten), Automutilatie (81 discussies, 1.493 berichten).

Trashcan: Trash (129 discussies, 25.493 berichten), Liefde/Relatie (134 discussies, 2.228 berichten), Mode (34 discussies, 1.537 berichten), School (73 discussies, 1.622 berichten), Muziek (65 discussies, 2.828 berichten), Actua & Politiek (15 discussies, 301 berichten), Persoonlijk (80 discussies, 1.778 berichten), Uiterlijk (57 discussies, 1.681 berichten).

Missing: Vermist (17 discussies, 157 berichten), Op zoek naar een maatje (303 discussies, 2.847 berichten), Afwezig (228 discussies, 1.183 berichten), Afscheid (4 discussies, 164 berichten)

Er wordt een sterke controle uitgeoefend, zo wordt er bijgehouden wie er actief is op dat moment van de dag, deze namen staan in de *Statistieken* weergegeven. Ook wordt er hier weergegeven wie er online is geweest die dag (334 gebruikers actief in de laatste 24 uren). Daarnaast worden de jarigen getoond. Als men op een willekeurig persoon klikt, ziet men dat veel zaken gecontroleerd worden. Men kan zien of je online bent, hoeveel berichten je hebt geplaatst, welke reputatie je hebt, hoeveel uur je online bent geweest vandaag en in totaal.

Profiel van Milaap

<i>Milaap</i>		
(I won't go down this time.)		
Registratiedatum:	01-16-2008	
Geboortedatum:	03-30-1991 (17 jaar oud)	
Plaatselijke tijd:	11-17-2008 op 06:04 PM	
Status:	Offline	

Informatie over Milaap	
Lid sinds:	01-16-2008
Laatste bezoek:	Vandaag 07:36 AM
Aantal berichten:	779 (2.54 berichten per dag 0.44 procent van alle berichten) (Alle discussies zoeken — Alle berichten zoeken)
Tijd online besteed:	3 dagen, 6 uur, 33 minuten, 36 seconden
Reputatie:	1 [Details] [Reputatie toekennen]

Extra informatie over Milaap	
Sex:	Female
Location:	
Bio:	

Contactgegevens van Milaap	
Website:	(verwijderd)
Persoonlijk bericht:	Milaap een persoonlijk bericht sturen
ICQ-nummer:	
AIM-schermnaam:	
Yahoo ID:	
Windows Live-adres:	(Verwijderd)

Als je op een willekeurige topic klikt, kan iedereen zien, dat jij op dat onderdeel zit. En jij kan weer zien wie er verder op dat forum zitten. De sociale controle is geautomatiseerd.

Daarnaast zijn er praktische zaken aanwezig, zodat men een goede leidraad heeft om als een Ana te leven, zoals bijvoorbeeld de *Ana Voedingsdriehoek* en Anagerechten. Maar ook bijvoorbeeld *Anasearch*, een zoekmachine die geoptimaliseerd is voor het vinden van Pro Ana materiaal en *Anasmil*, zodat het netwerk alleen maar uit Ana's bestaat, "100% Ana".

Deze organisatie laat zien dat er een sterke sociale controle plaatsvindt. Deze sociale controle heeft een dwingend karakter. Men wordt op automatische wijze gedwongen zich te verantwoorden. De sociale controle is geautomatiseerd door het technische systeem, zodat 'mollen' en 'neppen' op eenvoudige wijze gefilterd kunnen worden. De controle binnen de organisatie is op twee manieren in te delen, namelijk die van technische en sociale controle. De controle is op formele wijze georganiseerd en wordt uitgevoerd door de 'leiders' van de site en wordt versterkt door de hiërarchische structuur binnen de gemeenschap en de sociale druk die van onderaf opgelegd wordt.

§ 5.3 Hiërarchie

Binnen het dwingende karakter van de gemeenschap kunnen we waarnemen dat er verschillende zaken van bovenaf opgelegd worden. Maar wie legt dit dan van bovenaf op en wie bepaalt wie er hoger staat? Op de site is een duidelijke hiërarchie waar te nemen, waarbij 'meerderen' en 'minderen' geordend zijn. Deze hiërarchische rangorde stelt men vast aan de hand van de inzet, toewijding tot Ana en de site en duur daarvan. Hier kan men stellen dat hoe 'meer' men deelneemt, hoe hoger men in de rangorde komt te staan binnen het forum. Dit alles wordt nauwlettend in de gaten gehouden en bijgehouden door mensen die hoger binnen de organisatie van de gemeenschap staan:

pro-ana: "[...] we hebben vastgesteld dat er een deel gebruikers al voor een lange tijd niet meer hebben ingelogt op het forum. Deze zullen binnenkort verwijderd worden! Ook mensen die al voor langere tijd op het forum zitten en geen berichtjes meer hebben gepost na zich te hebben voorgesteld zullen naar de toekomst toe onherroepelijk verwijderd worden. Dit om te voorkomen dat het forum vol niet-actieve leden zit of dat er toch mensen opzitten die er eigenlijk niet op horen."

Er wordt verwacht een actieve bijdrage te leveren, men mag niet louter passief deelnemen aan de site, maar moet iets betekenen voor de ander. Deze structuur is op het forum voortdurend in ontwikkeling om de juiste mensen tot elkaar te kunnen brengen:

Pro-Ana: “[...] Het forum is helemaal aan het veranderen, maar niet alleen van uiterlijk, maar zeker ook van werken. Daardoor zijn er vanaf nu een paar nieuwe gebruikersgroepen Je bent **awaiting activation** wanneer je account nog niet goed gekeurd is. Wanneer hij goed gekeurd is ben je **registered**, maar kan je nog geen foto's bekijken of geen dagboeken lezen. Na 14 dagen EN 20 berichten wordt je automatisch '**Pro-ana lid**', dan kan je wel foto's bekijken en dagboeken lezen. Mensen die hun account '**pro-ana + lid**' is kunnen 'Pay-member' worden. Hierbij wordt er door ons systeem naar verschillende zaken op je account gekeken.”

Om zaken te kunnen downloaden moet je paymember zijn. Om paymember te kunnen worden moet je drie maanden lid zijn, minimaal 150 berichten hebben geplaatst en €1,50 betalen voor 6 maanden:

Pro-Ana: "Je kan 5000 kb uploaden aan bijlagen ipv 2000; Je kan per 2 punten een reputatie geven ipv per 1 punt; Je kan 10 reputaties geven/dag ipv 5; Je kan 100 persoonlijke berichten opslagen ipv 25; Je mag je eigen avatar uploaden; Je mag openbare afspraken toevoegen op de kalender; Je kan een aangepaste gebruikerstitel plaatsen. Maar, je hebt ook toegang tot de volgende extra delen: Anahardcore (tips, afbeeldingen, informatie,... over hoe op een eerder extreme manier afvallen); Meetings (alle info over de meetings is hier beschikbaar); Krantje (Je kan hier het forumkrantje downloaden); Game Sectie van het forum!!! (new!); Downloads (Je vindt hier printversies en andere downloads);"

Hoe 'meer' men lid is, hoe hoger men in niveau van 'Ana zijn' stijgt, hoe hoger men in de hiërarchie staat, hoe meer men opgenomen is in de gemeenschap. Dit biedt onder meer toegang tot veel zaken, waarmee men nog 'meer' Ana kan worden. Verder wordt er met sterren gewerkt. En reputaties, oplopend tot 5 sterren. Vanaf het moment dat men Anamember is kan men de reputatie op gaan bouwen:

Battle: “als jij iemand lief vind, dan geef je die reputatie. dus als iemand aardig is, of anderen helpt, of jou een lieve comment geeft of bezorgd om je is, of als je iemand wil

steunen kun je die een puntje reputatie geven, zodat diegene weet dattie er mag zijn, zegmaar. rputatie geven doe je door naar iemands profiel te gaan e dan op reputatie toekennen te klikken 😊”

Pro-ana: “Iemand anders kan jouw een reputatie geven. Dus goede of slechte punten. Dus als je bv iemand helpt met iets kan die persoon jouw een paar goede punten geven, een soort bedankje dus.”

De hiërarchie binnen de site is duidelijk en helder te beschrijven en op ieders account te zien:

- ✚ Wana – Men mag het forum bekijken, berichten plaatsen. Men mag nog geen documenten downloaden. In deze fase moet men zichzelf enorm bewijzen. Men moet actief zijn, vaak online komen en in twee weken tijd 10 berichten plaatsen. Zo niet wordt men er weer vanaf gegooid.
- ✚ JuniorAna: Men wordt een juniorana na de fase van het bewijzen van Ana zijn.
- ✚ Anamember: Hier moet men 3 maanden lid voor zijn en 150 berichten voor gepost hebben.
- ✚ Moderator: Zij hebben zeggenschap over de toelating van andere Ana’s, zij scheppen met Pro-Ana (de leider van de site) de voorwaarden van het Pro Ana zijn.

Op dit punt is waar te nemen dat het binnen de gemeenschap voorbij gaat aan het vrijblijvend informatie zoeken en delen, maar ook voorbij gaat aan het op gelijkwaardige basis *onderhandelen* over wat Pro Ana is en waar het volgens het individu voor het individu voor staat. De moderators bepalen van bovenaf of een persoon erbij hoort en bij mag blijven. Op deze wijze wordt er een dwingende controle uitgevoerd op de deelnemers van het forum en de site, de deelnemer worden in directe zin als ondergeschikten benaderd en zaken opgedragen. Binnen de gemeenschap is sprake van vormen van machtsposities die gebaseerd op hiërarchie, deze bevoegdheden zijn toegewezen door mensen die hoog in de rangorde staan. De mensen die deelnemen aan de site stemmen erin toe dat de ander macht over hen krijgt, er is sprake van formele controle.

§ 5.4 Sociale druk en controle

Zowel online als offline is er een sterke sociale druk waar te nemen. Niet alleen *top-down*, via de hiërarchische rangorde wordt men gedwongen deel te blijven nemen, zoals er binnen je profiel wordt bijgehouden hoe actief je bent op site in de vorm van het aantal gestuurde berichten, hoeveel dit er gemiddeld per dag zijn en hoeveel tijd je in totaal online bent geweest. Maar ook de meisjes zelf passen dit toe, men controleert elkaar. Deze sociale druk uit zich op verschillende wijzen. Als groep last men verschillende activiteiten in. Één van deze zaken is het feit dat men als groep van tijd tot tijd vast om zo aan elkaar te kunnen denken en solidair met elkaar te zijn:

anonymous_ana: "Wie doet er mee? 70 uur vasten van zondag (vandaag dus) 19.00 tot woensdag 17.00 SAMEN ZIJN WE STERK"

Er worden op de site ook regelmatig wedstrijden gehouden wie het snelste in een maand tijd af kan vallen. De website krijgt een offline gevolg. Ook op het niveau van de alledaagse leefwereld buiten het forum is het forum ook van grote invloed, zo is waar te nemen dat er geen scheiding is tussen het forum en alledaagse leefwereld. Men heeft onder andere veel contact op MSN met elkaar, maar daarbuiten zijn tussen de 400 en 500 meisjes op zoek naar een maatje in 'het echte leven' buiten dit forum, bijvoorbeeld in haar stad. Er zijn voorbeelden van meisjes die zelfs bij elkaar gaan wonen:

Luxuria: "Lieve Rock Mama Elfje [...] 😊 Ik hou van je, je bent geweldig mooi, lief, leuk en zorgzaam.. En ik kan onwijs hard met je lachen. Vind het superstoer van je dat ik bij je mag wonen en dat je me zoveel liefde en steun geeft. [...]"

Daarnaast vinden er fysieke ontmoetingen plaats:

LittleMe: "Gister en vannacht was echt supertof 😊 Je hebt dat echt tof georganiseerd 😊 Ik ben blij dat ik je ken 😊 je bent n liefje 😊"

Elke: "hey meid! ik vond het echt SUPER gezellig dit weekend! [...] ben echt super blij dat ik je dit weekend heb gezien en hoop je echt gauw nog eens terug te zien. je bent echt een

lieverdje en ik hou echt zielsveel van je!”

De meisjes houden elkaar zeer goed in de gaten of men nog wel online komt. Er is in dit opzicht geen sprake van vrijblijvendheid, er vindt een sterke controle plaats, men maakt er een notie van als er iets niet klopt. Zeker de meisjes die actiever zijn, blijkt uit de volgende citaten:

LauWra: “Heb la ene tijdje niet meer gehoord van Joyke?! Weet iemand iets van haar, kmis ze wel 🙄 Hopelijk is er niets ergs... Als iemand iets weet, laat het me weten”

Line: “Ik vroeg me af of iemand weet waar skye-blue is.. ze is al een poos niet meer online geweest en maak me wel beetje zorgen..hoop dat iemand iets van haar gehoord heeft ?!”

Elke: “heeft iemand ze nu ondertussen al gezien? ik zie ze ook al een lange tijd niet meer op msn, als ik haar sms stuurt ze niet terug en dat ik haar bel dan blijft het over rinkelen, bel ik 2 minuten later terug staat haar gsm ineens af... ik vind het best beetje raar...”

xBetterintime: “Iemand iets van Ronni vernomen? Maak me best wel zorgen.. ze was 26 oktober voor het laatst online!”

Deze vorm van sociale druk en controle ontstaat vanuit de groep zelf – *bottom-up* – en wordt niet van bovenaf opgelegd. Het karakter van omgang met elkaar is niet vrijblijvend te noemen. Zo is te zien dat men zich werkelijk zorgen maakt om elkaar en dat men denkt dat de buitenwereld een grote rol speelt in het geheel van het wegnemen van één van de leden.

Just a Girl .X: “weet iemand van jullie wat er met anna_ is? haar laatste bezoek was wel op 11/11/08, maar ik heb haar al maanden niet meer gesproken op msn, sms [...] en op t forum zie ik ze al helemaal nooit meer. volgens mij is ze de afgelopen maanden amper 1u ofzo in totaal op t forum geweest, terwijl ik haar vroeger dagelijks zag/ sprak op t forum/msn ofzo...ik maak me wel n beetje zorgen [...] zijn haar ouders erachter gekomen ofzo? of [...] ik zou echt willen weten wat er is, want ik maak me very ongerust. [...]”

Elaiza: “Kan het dat Anne weer 'verdwenen' is? ze heeft toch al lang nix meer in haar dagboekje geschreve, weet iemand iets van haar?”

LittleMe: “Je wordt nu al een paar weken vermist.. op hyves ben je niet, hier ben je niet, je mailt niet, msnt niet.. (nu denkt iedereen, ja misschien heeft ze geen internet? NOU ik heb ook nog der telefoonnummer..) Maar helaas.. ze kan me echt niet negeren.. [...] voordat ze ontvoerd werd door aliens (OF HAAR VRIENDEN, die het weigeren toe te geven..) [...]”

Luxuria: “Het begint verdacht te worden! LIEVE LIEVE DAPHNE, ALS JE DIT LEEST, NEEM DAN AJB CONTACT OP MET IEMAND VAN ONS?!? IK MAAK ME WERKELIJK GROTE ZORGEN OM JE JOH!.. WAT IS DAT NOU, NAAR DE MEETING KOMEN DAN DAN NOOIT MEER OP HET FORUM,MSN,HYVES OF OOK MAAR IETS VAN DAT..GVD! MAAR GOED, WE MISSEN JE, DUS KOM TERUG AJB :(Godver. Nu nog niks?! DAPHNEEEEEEEEEEEEEEEEE!! :(“

LittleMe: “IK GA HAAR NU BELLEN.. ik stuur gisteren een sms bericht.. niks geen antwoord op terug.. [...] en anders zoek ik haar huisnr wel op.. op google.. net zolang tot ik weet wat er aan de hand is..”

LittleMe: “Daphne, Nu ben je verdomme alweer weg,.. zonder enige informatie. ik vraag me af of er niets met je gebeurt is sinds je laatste bezoek 27 OKTOBER.. het is inmiddels DECEMBER..”

LittleMe: “[...] zoals sommige weten.. en sommige niet (dat waren de mensen die de meeting niet meegemaakt hebben).. is daphne voor het laatst levend gesignaleerd in walibi.. hoewel.. misschien was ze toen ook al onder invloed van die gluisperds.. ze leek een beetje moe..”

Er is een vorm van solidariteit ten opzichte van elkaar waar te nemen, de leden van de groep onderschrijven een gemeenschappelijk belang, ten gunste van de leden. Ieder lid maakt geheel deel uit van de groep, men probeert dit ook naar elkaar over te brengen en elkaar daar bewust van te maken, dat men zonder elkaar geen bestaan heeft. Hier is een gedeeld bewustzijn van. Als men zich wil losmaken, zal men niet meer tot de groep behoren (Kerckhove, 1991). Men roept elkaar ook ter verantwoording:

Skalimero: “Heeft iemand wat van kuikentje gehoord? Ik zag namelijk dat ze al een tijd niet in haardagboekje heeft gereageerd, en dat ze ook niet heeft gezegd dat ze afwezig zou zijn... Ze was een paar dagen wel online geloof ik, maar daarna ook niet meer..”

Lil*Star: “Hummm nee heb d'r ook niet meer op MSN ofzo gezien... En heb ff gecheckt: haar laatste bezoek was op 18-07. Geen idee waar ze is.”

De sociale druk en controle vindt niet alleen plaats via de (formele) organisatie van de gemeenschap, *Topdown*, maar ook via de leden zelf, op gelijkwaardige basis, oftewel *Bottom-up*.

§ 5.5 *Thinspiration* → *Thinoppressed*

Niet alleen binnen de organisatie zien we een dwingend karakter van de gemeenschap naar voren komen. Ook in de overdracht betreffende het ideaal van de gemeenschap zien we een aantal dwingende kenmerken. In een eerder hoofdstuk hebben we het gehad over *thinspiration*, het inspiratie opdoen via plaatjes, teksten, liedjes, et cetera. Het leek een vrijblijvend verschijnsel te zijn, maar ook binnen de *thinspiration* is waar te nemen dat het niet alleen gaat om het vrijblijvend delen van een leefstijl, maar dat er sprake is van sociale druk, waarbij regels van bovenaf opgelegd worden:

dyingtobethin: “Om dun te worden, moet je niet eten, jij dik varken.”

Thinspiration omvat het domein van regels die Ana oplegt, zoals bijvoorbeeld de tien geboden, deze bieden een leidraad: “[...] een houvast van “wat ana van hun verwacht”. (<http://www.pro-ana.be/>)

- 1) Als je niet dun bent, ben je niet aantrekkelijk.
- 2) Dun zijn is belangrijker dan gezond zijn.
- 3) Je moet kleren kopen, laxeermiddelen gebruiken, verhonger jezelf, doe iets om dunner te lijken.
- 4) Eet niet zonder jezelf schuldig te voelen.
- 5) Je zult geen dikmakend voedsel eten zonder jezelf daarna te straffen.
- 6) Je zult calorieën tellen.
- 7) Wat de weegschaal zegt is het belangrijkste.
- 8) Gewicht verliezen is goed, aankomen is slecht.
- 9) Je kan nooit te dun zijn.
- 10) Dun zijn en niet eten zijn tekens van succes.

Deze tien geboden omvatten bepaalde doelen die men moet nastreven om bij de groep te mogen horen. We aanschouwen nu hoe *thinspiration* dwingende vormen aanneemt. Van bovenaf worden hier de doelen en regels bepaald. De vrijblijvendheid verdwijnt hier enerzijds vanwege het feit dat er regels gesteld worden, anderzijds vanwege het feit dat er niet onderhandeld wordt over deze regels of gevormd worden vanuit de groep. De regels worden niet opgesteld door de gemeenschap. Men dient deze op te volgen en na te leven. Ook de geloofsbelijdenis en de AnaPsalm zijn vormen van *thinspiration*:

Ik geloof in Controle, het enige wat machtig genoeg is om orde te stellen in deze chaos die 'mijn leven' wordt genoemd.

Ik geloof dat ik de gemeenste, waardeloze en nutteloze persoon ben die ooit op de planeet heeft bestaan en dat ik alleen tijdverspilling van anderen ben.

Ik geloof dat andere mensen die mij anders navertellen idioten zijn. Indien zij zouden kunnen zien hoe ik echt ben, dan zouden zij mij haten net zoals ik mezelf haat.

Ik geloof in perfectie en streef het te bereiken.

Ik geloof in redding door het proberen van een beetje harder dan ik gisteren geloof.

Ik geloof in een weegschaal als een indicator van mijn dagelijkse successen en mislukkingen.

Ik geloof in hel, omdat ik sons denk dat ik daarin leef.

Ik geloof in een geheel zwarte en witte wereld, de verliezen van gewicht, tegenbeschuldiging voor zonden, verloochering van het lichaam en een leven van vasten.

AnaPsalm

Strikt is mijn dieet. Dat zorgt ervoor dat ik s'nachts hongerig in bed lig. Het leidt mij voorbij de moeilijkheden. Het zorgt voor mijn wilskracht. Het leidt mij in de paden van verandering voor het belang van mijn gewicht. De stem voor, hoewel ik door de middenpaden van het gebak departement loop, zal ik geen zoetigheden kopen die mij dikmaken.

De cakes en de taarten, zijn een verleiding voor mij.

Geef mij maar een tafel met een stel groene bonen en sla.

Ik vul mijn maag met drinken, water, en zorg dat ik mijn dag niet ruineer.

Zeker zullen calorie- en gewichtsgrafieken een deel zijn van mijn leven, en me altijd volgen. En ik zal voor altijd angst hebben van weegschalen.

Hierin komt het dwingende karakter van de leefstijl tot uiting en gaat men voorbij aan de voorwaarden van een lichte of pragmatische gemeenschap. De identificatie ten opzichte van elkaar en de zaken omtrent *thinspiration* is een onderdeel van het dwingende karakter van de site. Daarnaast zien we dat er andere zaken waarneembaar zijn die het dwingende karakter van de gemeenschap doen oplichten. Het juiste woord zou geen *thinspiration*, maar *thinoppressed* zijn.

§ 5.6 Conclusie

De gemeenschap richt zich niet alleen op een gedeelde leefstijl, maar er vindt ook een sociale druk plaats. Niet alleen op gelijke basis, maar er is een sterke hiërarchie op de site waar te nemen. De *thinspiration* bestaat niet alleen uit het inspiratie opdoen in de vorm van het kijken naar modellen en het lezen van teksten. Opvallend is dat het naast het bovengenoemde ook regels in zich herbergt.

Als we over een dwingend karakter spreken gaat het onder meer om gemeenschappelijke kenmerken van denken en doen. Mensen zijn sociaal ingebed in het netwerk en tussen de individuele leden en kenmerken van het groepsfunctioneren wordt een bepaalde correspondentie verwacht. Het gaat om de zaken waaraan de leden hun identiteit ontleen:

“Socialisatie, het zich eigen maken van competenties, vaardigheden en identiteit door cultuuroverdracht en cultuurproductie, is tegelijkertijd een individueel, een sociaal/collectief en historisch proces. [...] Handelen als sociale praktijk baseert zich op groepsnormen en -waarden. [...] Handelen is, samengevat, een samenhangend, intentioneel, regelgeleid complex dat zich baseert op wederkerige en gedeelde elementen in alledaagse theorieën van de leden van een groep binnen een bepaalde context. [...] de medespelers lijken vanuit de zaal gezien wellicht onzichtbaar, maar ze zijn dan aanwezig in de coulissen.” (Miedema, 1997: 64-65)

Het proces van socialisatie is het internaliseren van waarden, groepsnormen, groepsspecifieke identiteit en gedragspatronen (Giddens, 1991). De Anameisjes

beoordelen de anderen en worden zelf ook door de anderen beoordeeld, daaraan ontleen ze hun identiteit. Het (individuele) handelen is onderhevig aan de groepscontrole en aan formele en informele sancties, die men elkaar en zichzelf oplegt. Binnen het forum en de site zien we vormen van groepscontrole naar de voorgrond treden. Dit proces bevestigt het zware karakter van de gemeenschap, omdat er een vorming van de individuen plaatsvindt, de collectieve handelingspatronen. Zo vormt de leefstijl zich tot een op zichzelf staande *sociale groep*. Deze sociale groep creëert een sociale structuur binnen de gemeenschap, met gedeelde waarden en normen, waar weer bepaalde praktijken uit voortvloeien. Op die manier kan de groep voortbestaan, Miedema (1997) spreekt in dit verband van processen van institutionalisering en identiteit. Het gaat om groepshandelen en groepsdenken, deze componenten zijn van cruciaal belang. Het dwingende karakter van de gemeenschap is op te delen in technische sociale controle, oftewel de formele sociale druk, evenals de informele sociale druk.

De site zou beschouwd kunnen worden als een 'doorgeefluik' van een culturele leefstijl, daarmee is het zowel te beschouwen als een vorm van consumptie als productie van een leefstijl. De gedeelde leefstijl is weliswaar terug te zien binnen andere sites en fora, echter is de Anagemeenschap dwingender door de socialisering die plaatsvindt op de site en het forum (regels, hiërarchie, organisatie, thinspiration, ontmoetingen, et cetera). We kunnen aannemen dat bij deze gemeenschap sprake is van sterkere verbanden (dit zal overigens in het volgende hoofdstuk aangesterkt worden), men spreekt van een sterke verbintenis met elkaar, daarnaast beperkt het zich niet tot de site zelf. Daarbij is de gemeenschap te vergelijken met een *gemeinschaft* (Tönnies, 1887), waarbij traditionele gemeenschapswaarden naar de voorgrond treden. We zien hier een vorm van Durkheim's Mechanische solidariteit: "[...] het individuele bewustzijn is afhankelijk van het collectieve, individuele identiteit gaat op in groepsidentiteit." (Komter et al., 2004: 28) Aan de meisjes worden bepaalde normen gesteld waaraan men moet voldoen, deze normen liggen besloten in het *conscience collective*, deze vormen de gedeelde opvattingen en gevoelens van de leden van gemeenschap. In het volgende hoofdstuk gaan we bekijken hoe hun opvattingen vorm krijgen aan de hand van een bepaalde vorm van geloofsovertuiging.

Hoofdstuk 6

Een religieuze gemeenschap?

“[...] ik zie het niet als een lifestyle, en bij mezelf ook niet als een ziekte. ik zie eerder als 'mijn obsessie'. heb er een haat-liefde verhouding mee. hoewel de 'liefde' momenteel nog groter is.” (Lizz)

§ 6.1 Inleiding

In het voorafgaande hoofdstuk hebben we waar kunnen nemen dat de gemeenschap een dwingend karakter heeft, in de vorm van hiërarchie, regels, controle ten opzichte van elkaar, et cetera. Maar wat bindt die gemeenschap? Er zijn aanwijzingen dat er een religieus element is dat de bindende factor is binnen deze gemeenschap, het gaat in dit verband om een pseudo-religieuze gemeenschap. Binnen een levensbeschouwelijke gemeenschap, of een *nieuwe religieuze beweging* (Kranenborg, 1994), zijn een aantal zaken van belang, onder meer een dogmatische denkhouding: “[...] een geesteshouding waarbij men een aantal opvattingen als onwrikbare waarheid hanteert en deze derhalve nooit aan kritiek of controle onderwerpt.” (E. Vermeersch, (n.d.)) Maar ook kenmerken die we al eerder zijn tegengekomen, zoals groepsvorming, waarbij een bepaalde controle wordt uitgeoefend, hiërarchie en geslotenheid van de groep. Religie is een collectieve gebeurtenis, waarbij de mensen verenigd worden door een gemeenschappelijk geloof. Aan de hand van de theorie van Durkheim over *de cultus van de totem* zal dit fenomeen als religieuze beweging onderzocht en geduid worden. Binnen het totemisme worden rituelen vervuld ten opzichte van de totem en staan een aantal kenmerken centraal:

- ✚ Geloof in mysterieuze, heilige kracht in de totem
- ✚ Sancties wanneer regels of taboes worden overtreden
- ✚ Geheel van morele verantwoordelijkheden
- ✚ Totem = symbool voor de gemeenschap

De religieuze fenomenen kunnen in twee categorieën opgedeeld worden: de geloofsopvatting en de rituelen. Geloofsopvattingen gaan uit van een rangschikking twee zaken: het sacrale en het profane (Kerckhove, 1991).

Vanuit de perceptie dat de vrouw zichzelf zou beschouwen als een *heldin*, trachten we deze casus te onderzoeken en te verklaren aan de hand van *cultusvorming*. Is er sprake van een levensbeschouwelijk georiënteerde gemeenschap rondom Ana? Er zal getracht worden een mogelijke verbinding te vinden tussen *cultusvorming* en de gemeenschap, oftewel vindt er een sacralisering rondom dit schoonheidsideaal plaats? In dit hoofdstuk ga ik op zoek naar de vraag in hoeverre er daadwerkelijk sprake is van een vorm van een dergelijke geloofsbelijdenis en of zij doen wat zij doen met expliciet levensbeschouwelijke motieven. We gaan op zoek naar de heilige status van Ana voor de meisjes. Om goed onderscheid te kunnen maken tussen levensbeschouwelijk en instrumenteel ingegeven keuzemotieven heb ik bij de analyse van de site gekeken hoe 'Ana in de meisjes zit'. De volgende dimensies komen aan bod binnen dit hoofdstuk: Het sacrale en het profane, de totem en ascese en rituelen.

§ 6.2 *Het Sacrale en Profane*

Het kenmerk van een religieuze gemeenschap is dat men de wereld opdeelt in twee werelden, die van de heilige en van de profane zaken. Durkheim heeft dit onderscheid van het '*sacré/profane*' benoemd als maatstaf van een godsdienst. Het biedt de gemeenschap de sociale structuur en de gedeelde cultuur. De discrepantie tussen sacraal en profaan is alomvattend en essentieel. De functie is het verwezenlijken en het consolideren van de sociale structuur. Sacrale voorwerpen zijn geheiligde objecten. Het profane zijn niet-geheiligde, aardse objecten. Godsdienst wordt gekenmerkt door geloofsideeën en -praktijken die verband houden met sacrale elementen (Van Binsbergen, 1967). Als we dit bekijken binnen de Anagemeenschap zien we dat dit onderscheid ook terug te vinden is. De meisjes beschouwen dunheid als het sacrale:

“Ik zoek jouw wijsheid, jouw geloof en jouw lichte gewicht [...] Ik zal je aanbidden en mezelf verplichten een trouwe dienaar te zijn tot de dood ons scheidt.”

We zien in het citaat dat zij het sacrale vorm geven in een wezen en spreken deze ook aan. Vet of dikheid worden als het profane beschouwd:

“Als ik je bedrieg en (vet) eten naar binnen werk, zal ik over het toilet knielen en mijn vingers diep in mijn keel dwingen en bidden om jouw vergeving. [...]”

Zichzelf beschouwt men zich als een dik persoon, daarmee is men zelf profaan. Het streven is het sacrale te bereiken, alhoewel dit een onbereikbaar doel is en blijft, tracht men dit na te streven:

alwaysana: “Een ana heeft een onbereikbaar doel. Dat is wat mij persoonlijk doorzettingskracht geeft.. Het doel, wat ik waarschijnlijk toch nooit zal bereiken.. maar elke stap is een stapje dichterbij het onbereikbare doel, nietwaar?! elk stapje geeft mij een kick om door te gaan met ana..”

Bij de Australische stam beschrijft Durkheim een tegenstelling tussen het profane en sacrale, waarbij men zich overheerst voelt door een externe macht die men op een bepaalde manier laat handelen en men een ander mens laat voelen (Kerckhove, 1991). Ook dit is waar te nemen bij de Anagemeenschap, de meisjes benoemen het dat Ana in hen is gekomen en men daarmee zelf een sacraal wezen is geworden. Rituelen worden uitgevoerd rondom de essentie, oftewel te sacrale zaken. Met het verliezen van gewicht, raken de meisjes een stukje schande kwijt en bereikt men steeds meer het heilige doel:

Ana: “Als je gewicht verliest zul je laag na laag van slechtheid kwijtraken [...] je zult je schoonheid zien transformeren in iets dat groter is [...] je zult een glimp hebben van ana schoonheid. Je skelet is goud. Je ribbenkast zijn rozen. [...] Je bent in complete controle... licht... om te sterven...Je bent Ana schoonheid nu!”

De meisjes hebben met elkaar een sterk gemeenschapsgevoel en benoemen het zelf als een beweging of gemeenschap. Daarmee fungeert de gemeenschap zelf en de plaats van samenkomst (het Internet) als hun moderne kerk:

“A religion is a unified system of beliefs and practices relative to sacred things, that is to say, things set apart and surrounded by prohibitions – beliefs and practices that unite its adherents in a single moral community called a church.” (Durkheim, 2001 [1912]: 46)

Binnen het totemisme (Durkheim, 2001 [1912]) staat een wezen centraal, waarmee men zich identificeert, dit wezen vormt de totem van de groep. De totemsymbolen van de groep hebben een sacrale waarde, oftewel ze worden buiten de dagelijkse praktijk geplaatst. Doordat men deelneemt aan de gemeenschap en daarmee aan de sacrale orde, is men verbonden met de totem, de totem vormt op die manier hun identiteit. De gemeenschap is het fundament voor het sacrale (Vincke, 2007). De eerder genoemde symbolen, zoals de armbandjes die de respondenten dragen worden ook door velen als sacraal beschouwd, verschillende meisjes stellen ook dat ze alleen gedragen mogen worden als men aan bepaalde voorwaarden voldoet en bepaalde doelen heeft bereikt, als men deze doelen niet behalen is men het niet waard het symbool van Ana te dragen (Van Binsbergen, 1967). De totem, oftewel Ana, brengt ook bepaalde gebruiken met zich mee, zo worden er symbolen gebruikt die de totem weerspiegelen. Durkheim beschrijft in dit verband het volgende:

“[...] churingas [...] These are pieces of wood ore bits of polishes stone varying in shape but generally oval or oblong. Each totemic group has a more or less significant collection of them. On each of them is engraved a drawing that represents the totem of this group.” (Durkheim, 2001 [1912]: 96)

In hoofdstuk drie hebben we kunnen zien dat de respondenten hier ook gebruik van maken, vooral de libel staat symbool voor Ana en perfectie. Ook dragen de meisjes rode armbandjes als symbool van toewijding tot Ana.

§ 6.3 Totem

De Anameisjes zien ‘Ana’ als een leidster, een denkbeeldige vriendin. Op veel sites staat dezelfde geloofsbelijdenis in naam van ‘Ana’:

“Anorexia is mijn naam, maar je mag me Ana noemen. In de komende tijd zal ik veel tijd in je investeren en ik verwacht hetzelfde van jou. Je bent niet toegestaan veel te eten. Je glimlacht wanneer je botten ziet.” (Ana wil dat je glimlacht als je botten ziet, NRC Handelsblad, 2 september 2006)

Zodra een gemeenschap een religieus karakter krijgt is er sprake van een figuur, symbool, karakter of persoon waaromheen men bepaalde gebruiken centraal stelt. In dit verband spreken we van Ana die als persoon wordt afgebeeld. Ana is een meisje/vrouw die voor perfectie staat. De leider is de persoon die de regels opstelt. Op de site stelt men ook zelf dat Ana een persoon is: “[...] mensen die ana zijn, gaan ana ook daadwerkelijk meer als iemand zien waar ze steun aan hebben en die hun verteld wat te doen.” (<http://www.pro-ana.be>) Ana wordt als leider van de gemeenschap centraal gesteld, zij brengt de leer en/of openbaring over. De persoon die de gemeenschap collectief aanwijst als leider wordt ook wel de totem genoemd: “The species that designates the clan collectively is called its totem.” (Durkheim, 2001 [1912]: 88) “The totem is the patron of the clan, just as the individual’s patron serves him as a personal totem.” (Durkheim, 2001 [1912]: 122) Bij inheemse stammen was de totem meestal een stuk hout of steen met het embleem van de clan, deze symboliseert de clan. Deze totem belichaamt het sacrale Mana, dit is een e, onpersoonlijke kracht die mensen beangstigt en mensen een gevoel van nietigheid geeft, maar ook van steun in moeilijke tijden:

“He [the native] not only fears sacred beings but respects them as well. [...] the totem is the source of the clan’s moral life. All the beings that share the same totemic principle thereby regard themselves as morally bound to one another [...]” (Durkheim, 2001 [1912]: 142)

De totem die centraal staat binnen de Anagemeenschap symboliseert de god van de gemeenschap, daarnaast symboliseert het tegelijkertijd de groep. De personen binnen de gemeenschap beschouwen zichzelf niet alleen als profaan, de leden van de gemeenschap geloven namelijk dat zij zelf tot de totemsoort behoren:

“Het totemisme is de religie van een onpersoonlijke en e kracht die in elk van die wezens teruggevonden wordt, waarvan geen enkele ze volledig bezit, doch waaraan ze alle participeren. [...] Men zou kunnen zeggen dat ze, in zeer ruime zin van het woord, de god is die door elke totemcultus aanbeden wordt.” (Kerckhove, 1991: 53)

De Anameisjes dragen zelf de naam van Ana. Ana zijn ze allemaal, daarmee is de persoonlijke naam, ook het persoonlijke zelf, de totem Ana, het sacrale wezen, is wat zij allen zijn en wat hen bindt:

“The name of the [particular] thing also serves as the name of the individual. This is his personal name, a first name that is added to the collective totem. [...] this first name has a sacred character. It is not pronounced in the ordinary circumstances of profane life.” (Durkheim, 2001 [1912]: 121)

We kunnen stellen dat de macht volledig in handen is van Ana, zij staat voor de ultieme perfectie, die men tracht na te streven. Zonder Ana is er geen doel voor de meisjes, ook niet voor de groep, aangezien men dan niets te delen heeft met elkaar. Zonder Ana voelt men “pure leegte”, Ana vult dit op. Ana is niet alleen een autoriteit, maar is ook een bron van kracht, waarmee de gemeenschap versterkt wordt. Zij brengt de meisjes op een hoger plan. Ana fungeert als een steunpunt voor de meisjes:

Maanmeisje: “Ik zeg altijd tegen Ana: Voor altijd samen, amen.”

alwaysana: “[...] Ana is een deel van je. [...] Het is een stukje van je. Zonder ana voel je je niet compleet [...]”

HelpMeDoThis: “Nu ben ik ondertussen weer bezig met Ana, en ik ben vastbeslotener dan ooit, omdat Ana in mijn hoofd blijft. Dus ik zeg nu: hoewel ik begon met een keuze, heb ik nu geen keuze meer..”

Dit laatste meisje geeft aan dat ze een Ana geworden is, onder begeleiding van Ana. Mensen voelen een kracht buiten henzelf die hen dwingt dingen te doen, soms zelfs tegen hun natuurlijke gevoelens in. Binnen de brieven, berichten en gedichten aan en voor Ana staan moeilijkheden en dat Ana kracht moet geven:

“Ana verlaat mij niet, ik zal beter mijn best doen. Alsjeblieft Ana ik smeed je, verlaat mij niet. [...] Ana help me wat moet ik doen?”

Verder wordt in dit verband wederom de discussie om anorexia en Ana aangehaald, de visualisering omtrent Ana zorgt ervoor dat er een leider is: “[...] mensen die ana zijn, gaan ana ook daadwerkelijk meer als iemand zien waar ze steun aan hebben en die hun verteld wat te doen.” (<http://www.pro-ana.be/>) Men staat hier niet alleen in:

Knap-mislukt: “ik wil ana in me hoofd hebben naast me hebben voor me en achter me.. Ik wil dat ze me helpt 😞”

alwaysana: “Ana is een deel van je en het sluipt in je.”

Op de site wordt de ontstaansgeschiedenis van het geloof in Ana en Mia beschreven, we zien hier wederom een personificatie en visualisering van het sacrale wezen, daarmee krijgt zij als totem vorm:

“Er waren eens twee zusjes: Ana Nervosa en Mia Nervosa. Ze waren beste vriendinnen en op een dag besloten ze iets te doen. Ze wilden dun worden, niet alleen dun, perfect! [...] Na vele jaren waren de zusjes overleden, Ana en Mia. Allebei een polsbandje met kralen. [...] De mensen dachten dat ze ziek waren en besloten het een naam te geven: Anorexia Nervosa en Boulimia Nervosa. Het oneindige afvallen, noemden ze het ook. [...] de mensen die er niet tegen waren besloten net zo hard door te gaan. En samen richtten ze het Pro ana / Pro Mia geloof op. Zo bleven Ana en Mia toch een soort van 'leven'. Ze werden daardoor sterker en sterker en kregen veel mensen in hun macht. En ookal leven ze niet, wij geloven erin en streven naar perfectie!”

De meisjes zien Ana als hun grote voorbeeld, maar men is het tegelijkertijd ook zelf. Deze zaken zijn uiteindelijk één. Men is met elkaar Ana, omdat men dit met elkaar is en geen individuele ziekte heeft, Ana staat voor de groep symbool:

“The totem is above all a symbol, a material expression of something else. [...] On the one hand, it is the external and tangible form of what we have called the totemic principle, or god. But on the other, it is the symbol of that particular society we call the clan. [...] The god of the clan, the totemic principle, must therefore be the clan itself [...]” (Durkheim, 2001 [1912]: 154).

De meisjes willen alles geven aan hun totem, omdat Ana de weerspiegeling is van het sacrale, Ana is het aanspreekpunt:

Charlotte: “[...] het enige dat belangrijk is, is dat jij van me houdt. Als je bij me blijft, zal ik je elke dag aanbidden. [...] Ik zal stoppen met huilen als ik je warme armen voel die mijn rillende lichaam omhelzen. [...] Ik beloof je trouw te zijn, een leven lang.”

dyingtobethin: "I love her," I will say Without her I will end The weakness inside me Keeps reminding me I am nothing Nothing without you You're my obsession I love you to the bones”

Het volgende citaat lijkt in overeenstemming met de geloofsbelijdenis die de Anameisjes aanhangen. Hieruit kunnen we opmaken dat men zichzelf als heilig beschouwt, de cultus beschouwt zichzelf namelijk als heilig:

“Ik geloof in controle [...] ik geloof in perfectie en streef het te bereiken. Ik geloof in redding [...] Ik geloof in hel [...]” (<http://www.pro-ana.be/>)

De gemeenschap bestaat omwille van hun vorm van geloven, maar het geloven bestaat ook omwille van de gemeenschap:

“[...] the gods would die if the cult were not celebrated. The purpose of the cult, then, is not only to bring profane subjects into communion with sacred beings, but also to sustain those sacred beings in life, to restore them and ensure their perpetual regeneration.” (Durkheim, 2001 [1912]: 256-257)

Het één sluit het ander uit, het sacrale wezen Ana kan niet zonder de meisjes, de meisjes kunnen niet zonder het sacrale wezen Ana, het geloof van de Anameisjes zal collectief bewerkstelligd moeten worden, anders kan men niet spreken van een gedeelde geloofsbelijdenis, maar het collectief kan ook niet zonder de gedeelde geloofsbelijdenis:

Noora: “Je hoeft je tegen over ons niet te verandwoorden hoor. Je hoort bij ons, Ooit worden we perfect, dun en mooi. En samen streiden we hier voor!”

Door de externalisering en de projectie van het sacrale heeft de totem Ana een sacrale vorm gekregen. De totem is een voorwerp van een religieus aspect, hieromheen bestaan vele rituelen, die in de volgende paragraaf behandeld zullen worden. Als men de totem, oftewel Ana, niet als heilig beschouwt, zal men gestraft worden door zichzelf en door de groep. Dit bijvoorbeeld in de vorm van zelfpijniging, zoals bloed laten vloeien, of het uit de groep plaatsen, Ana's zeggen zelf ook dat zij niet een "gewoon afvalclubje" zijn.

§ 6.4 *Ascese en rituelen*

De cultus is niet alleen een systeem van symbolen, maar ook de verzameling van praktijken en rituelen waardoor het geloof gecreëerd wordt. Rituelen zijn de regels die beschrijven hoe met heilige zaken moet worden omgegaan (Kerckhove, 1991). Binnen de gemeenschap zien we twee typen rituelen. Namelijk die van de negatieve cultus, dit zijn de rituelen die tot doel hebben, door middel van onthoudingen de sacrale zaken te realiseren. Het gaat in dit verband om het verbieden van verschillende zaken. Durkheim spreekt van het taboe en de ascetische rituelen. Dit ascetisme heeft ook een vorm van socialisering ten doel, waarbij de morele belangen van de gemeenschap centraal staan, het gaat om het ondergeschikt maken aan het collectief (Kerckhove, 1991). Daarnaast spreekt men van de positieve cultus. Het geeft vorm aan het sociale leven van de Anameisjes en biedt een weg naar de ervaring van sacrale zaken (Kerckhove, 1991).

Op de site is waar te nemen dat er op verschillende wijzen pogingen worden gedaan tot het overtuigen van deze levenswijze. Door middel van voornamelijk brieven van Ana worden de morele overtuigingen en praktijken bewerkstelligd. Durkheim bespreekt in zijn werk dat een religieus fenomeen in twee categorieën valt, namelijk:

“beliefs and rites. The first are states of opinion and consist of representations; the second are fixed modes of action. These two classes of phenomena differ as much as thought differs from action.” (Durkheim, 2001 [1912]: 36)

Om de doelen te behalen staan er in de brieven diverse restricties, geboden en verboden en regels als onderliggende toon in de boodschappen. Opvallend is het dwingende karakter van de teksten:

Ana: “Het is heel simpel, zeg gewoon nee en hou je mond dicht. [...] Ik heb nog een paar eisen die ik aan je stel. je mag nooit meer als 55 wegen. en nooit meer als 500 calorie. [...] We zullen rustig aan beginnen. Gewoon het schrappen van tussendoortjes, niets ernstigs. Af en toe wat oefeningen [...] we gaan steeds verder [...] eten alleen nog 's avonds. Misschien krijgen mensen iets door, daarvoor zul je moeten liegen [...] Alles zal je moeten geven, echt alles! Je zult het ontzettend zwaar krijgen. Janken zul je, als je voor de miljoenste keer boven de wc hangt en gal en bloed spuwt. Als je door die vreselijke kou heenrent, met slechts een shirtje en broek aan. Nee, denk niet dat het makkelijk wordt, alles behalve. [...] Je moet er voor zorgen dat je je doelen haalt, dat is het allerbelangrijkste ter wereld!”

Een ascetische houding wordt van de Anameisjes verwacht en men verwacht dit van elkaar:

“The pure ascetic is a man who raises himself above men and acquires a particular holiness through fasting, vigils, retreat, and silence, in a world, through privations more than through acts of positive piety.” (Durkheim, 2001 [1912]: 232)

Men streeft naar het beoefenen van een zuivere levenshouding door de eigen driften aan banden te leggen en bestraffing toe te passen:

“Als je leeg bent, ben je ook leeg van zondigen! [...] Wat wil je worden? Een vet varken? Ik ben je beste vriendin en als je eet laat je mij maar zitten! Laat mij jouw liefde zien voor mij” [...] Ik zal je leiden naar de badkamer, op je knieën, en ik zal je dwingen, starend in de leegte van de toiletkom. Je vingers zullen in je keel gedaan worden [...] Telkens weer zal dit herhaald worden, tot je bloed en water spuwt en je weet het dat over is [...] je verdient het om pijn te hebben!”

De meisjes lijken een bestaan met vele geboden en verboden te leven, waarin controle over henzelf centraal staat, waarmee men de verleidingen des levens weerstaat:

“[...] the way he braves pain is the best indication of the greatness of man [...] By so doing, he singles himself out from among all other creatures who go blindly where pleasure calls [...] Pain is the sign that certain ties that bind him to the profane world are broken; because it is proof that he has partially freed himself from this world, it is considered an instrument of deliverance.” (Durkheim, 2001 [1912]: 234)

In de brieven van Ana wordt er regelmatig gescholden en gekleineerd, het is een methode om de meisjes door te laten gaan en te laten strijden voor hun doelen en idealen. Pijn staat hierbinnen centraal:

“[...] these extremes are necessary to sustain in the faithful a sufficient disgust for easy living and ordinary pleasures. An elite must set the goal too high so that the masses should not set it too low.” (Durkheim, 2001 [1912]: 235)

Ana benoemt dit in haar brieven, dat men niet zal vallen voor de verleidingen des levens, dat men anders haar liefde niet waard is:

“Kies je hier niet voor, ga dan uit mijn ogen, jij zwak wicht! [...] jij hebt ook wel een harde hand nodig, zonder mij ben je niets, maar dan ook echt helemaal niets waard. Nul. Niks. Je mag wel blij met me zijn, dat ik ondanks dat jij zo kansloos bent toch nog probeer je te helpen. [...] Wat ze zeggen is absoluut niet waar! Je bent niet perfect, je probeert niets hard genoeg, tot nu toe heb je je vrije tijd alleen maar verspild met praten met vrienden, en eten! Dat zal in de toekomst niet toegestaan worden. [...] Oh, jij hebt dus honger? [...] Jij wilt gaan zondigen? Dat dacht ik niet! Jij blijft met je vieze rothanden van dat eten af! Jij geeft je NIET over aan dat voedsel, als je het maar laat! [...] En vergeet niet dat als je je overgeeft aan dat voedsel, dat er een flinke straf op je wacht. [...] Het bloed zal als speldenknopjes tevoorschijn komen, dat is het enige wat jij verdient. Je zult lijden, huilen, schreeuwen [...].”

“Eet niet dikkerd, stel me niet teleur! EET NIET! zal ik je laten snijden? Dat doet ook pijn! [...] Gaan we samen een groot mes aanschaffen. Ik wil dan bloed zien vloeien over je dikke armen. [...] Tja, de pijn verdien je hoor.”

“Hou op met zondigen Hou op met eten Hou op met jammeren om eten Hou op met denken aan eten Je zult trainen Je zult je verlangens negeren Je zult altijd naar me luisteren Je zult er alles aan doen om af te vallen Wees sterk. Wordt mooi. Verdien mijn hulp.”

“Ik zie een vies vet meisje. Hoe komt dat? [...] je volgt mijn regels niet! [...] Als je maar doorgaat tot je neervalt. [...] Ik ben teleurgesteld in je, ik ben niet tevreden. Je gaat strict mijn regels volgen en je gaat jezelf nu bewijzen. Laat me je botten zien, laat me trots op je zijn.”

Door middel van de rituelen en regels betreedt men de wereld van Ana, het gaat hierbij om de praktische toepassing van specifieke verboden:

“[...] introduces him gradually into the sacred world. This can take the form of anointings, purifications, and blessings – all essentially positive operations. But the same result can be achieved through fasts, vigils, retreat, and silence, that is, by ritual abstinences that are nothing more than the practical application of specific prohibitions.” (Durkheim, 2001 [1912]: 230)

De gebruiken om tot de sacrale wereld te treden van Ana zien we binnen de gemeenschap ook terug. Op die manier is men verbonden met Ana:

“Ik ben daar wanneer je de planning voor de dag maakt: 400 calorieën, 2 uren oefening. Ik ben degene die dit bepaalt [...] Mijn god, je moet DUN worden, DUN.”

“Het is niet genoeg om je perfect te maken, maar het is genoeg om je nu te laten inzien dat mijn wil wet is en dat ik wil dat je de wet volgt. Overtreders zullen verbannen worden. Kom op, mijn lelijk eendje, luister naar mij. Gehoorzaam mij en ik zal je gelukkig maken.”

De brieven brengen verschillende doelen en intenties met zich mee. Er wordt gemeld in wat voor zin men perfectie moet begrijpen, wat dit is en dat dit het hoofddoel is, hierin ligt de belangrijkste geloofsovertuiging besloten:

“Ik ben hier om je te vertellen dat Beauty alleen vanuit buiten is. Ik ben hier om je te vertellen hoe je Beautiful word!”

“ Je prikt en port aan het vet dat daar is en glimlacht wanneer je botten ziet. [...] omdat mijn gedachten en jou gedachten samen één zijn. [...] Als je Optimale Perfectie wilt, moet je alles geven. Alles. aan mij. Iedereen zal je nakijken en je bewonderen om je wilskracht en discipline.”

“Ik dwing je om in tijdschriften naar modellen te staren. Die perfecte magere vrouwen van perfectie, met witte tanden, die daar staan op glanzende pagina's. Ik maak je beseffen dat je nooit hen zou kunnen zijn. Je zult dik altijd zijn en zult nooit even mooi als zij zijn. Wanneer je in de spiegel kijkt, zal ik het beeld vervormen.”

Het gaat in essentie om perfectie en hoe men die perfectie na kan streven. Schoonheid zit volgens Ana van buiten, je kunt dit alleen bereiken door niet te eten. Er dient een bewustwording plaatsvinden dat je verslaafd was/bent aan eten. Ana geeft je een laatste kans om mooi en perfect te worden: “Als je Optimale Perfectie wilt, moet je alles geven. Alles. Aan mij.” Ana zal je door deze strijd heen helpen.

Ana toont middels de brieven ook een vorm van liefde en gaat een verbintenis met de meisjes aan. Deze brieven worden over 'de hele wereld' geschreven, verspreid en overgenomen, zo kom je op veel Pro Ana sites hetzelfde type brieven tegen. Maar ook personen die hoog in de hiërarchie staan, zoals de leider van een site, ontwikkelen deze boodschappen. Men doet alsof Ana als wezen deze brieven heeft geschreven. Men zou het testamenten kunnen noemen van het geloof Ana. Veel meisjes geven aan dat de brieven helpen, het motiveert hen en men zegt het gevoel te hebben dat er iemand voor ze is. Zo bieden de brieven van Ana de meisjes een houvast en een verandering in hun leven. Ana draagt zichzelf uit haar als sacraal te beschouwen en geeft aan tevens een leidraad in het leven te bieden. Ana geeft aan dat eten de vijand is, oftewel men moet zich verre van het profane houden, als men het sacrale wil bereiken:

“Je moet kiezen. Het is of mij, of het eten. Als echte vriendin zou je me niet laten stikken. ik heb je gesteund, door dik en dun, ik ben er echt voor je geweest. [...] Ik vind zo weer andere vriendinnen. Iedereen wil mijn vriendin zijn. Ik ben prachtig, mooi dun. Jij daar [...]

Ik offer me op. [...] Eten is je vijand, ik ben je eeuwige vriendin, onthoud dat! Ik zal van je houden. Liefs je redster, Ana.”

“Als je leeg bent, ben je ook leeg van zondigen! [...] Je hebt een afspraak met mij, een belofte gedaan. Ik ben je leven, ik ben jouw obsessie, maak niet kapot wat wij samen hebben!”

“Ik kom bij je binnen, in je hoofd. Wat ik denk denk jij. Wat ik zeg zeg jij. Wat ik doe doe jij. [...] Spoedig ben ik altijd met je.”

Verschillende keren wordt er gezegd dat Ana en de Anameisjes de enige zijn die eerlijk zijn, over wie en wat men is en waar men voor staat, met elkaar. Er vindt een afsluiting van de buitenwereld plaats, in de gebruiken zien we dit ook terugkomen, men wijkt hierin af van de omgeving of van hun eigen verleden. Ook is dit terug te vinden in het werk van Durkheim, hij stelt het volgende: “He must withdraw from the society in which he has spent his life, and from almost all human society besides.” (Durkheim, 2001 [1912]: 231). Er wordt in eerste instantie een aanval gedaan op het zelfvertrouwen van de meisjes, daarnaast worden mensen uit hun directe omgeving afgeschilderd als personen die men niet kan vertrouwen. Ana biedt zichzelf aan als de vertrouwenspersoon, maar verwacht ook volledige onderwerping:

“Bedenk je of het wel echte vrienden zijn. Waarschijnlijk niet [...] ze liegen tegen je. [...] Leugenaars zijn het, meer niet! [...] ben jij de ideale dochter? Ik zal je een geheim verklappen, dat ben je niet. Als jij de ideale dochter geweest zou zijn, was je nu slank, mooi en succesvol. Diep in hun hart walgen je ouders van jou. [...] Enkel IK vertel de waarheid. Maar ik ben er om dat allemaal te veranderen. [...] Nu, ben ik je enige vriend en ik ben de enige die je behagen moet. [...] Je bent van mij en mij alleen. Zonder mij ben je niets. Vecht niet terug. Wanneer anderen becommentariëren, negeer hen. Neem het in schrede, vergeet hen, vergeet iedereen die probeert mij van je weg te nemen. Ik ben het beste wat je ooit is overkomen en zorg dat ik voor altijd bij je blijf.”

De toewijding die verwacht wordt van Ana, wordt beantwoord door de meisjes. Zowel de regels, als de morele waarden worden opgevolgd. Men is bereid zichzelf te geven voor het doel dat gesteld wordt. Men zoekt hierin transcendentie, men zoekt naar een

bewust 'hoger' gevoel, om op die manier met Ana te kunnen zijn. Met elkaar hebben ze de volgende spreuk, welke het collectief bevestigt:

“Puurheid en controle – [...] Dat ik moet zondigen, 40 dagenen 40 nachten Niks eten of drinken [...] Langzaam zinken Ten onder gaan [...] Ondergronds [...] Ik moet het proeven Ana's kus [...] Ik bevrijd je nu [...] Ana, mijn liefste Mijn leven, mijn ED [...] Dan als ik ze bereikt heb Mag je me laten sterven”

Sociale actie werkt niet alleen dwingend, het kan ook de personen boven zichzelf laten 'uitstijgen' en eigenschappen naar boven halen waarvan men het bestaan niet vermoedde. Wil een gemeenschap zichzelf opbouwen en 'groeien', dan is het noodzakelijk dat de mensen waaruit de gemeenschap bestaat zich verenigen. Terwijl de gemeenschap zich ontwikkelt (door samenkomst), ontwikkelt het ook een ideaal van zichzelf. De beweging biedt de meisjes de kracht het 'zelf' te breken met obstakels, men doorbreekt hiermee de rollen die vanuit de buitenwereld van hen verwacht worden en beantwoordt de rol die men op zich neemt als een Ana:

“The individual's confidence in his protector is such that he braves the greatest dangers and accomplishes disconcerting acts of daring with a fearless serenity: faith gives him the courage and necessary strength.” (Durkheim, 2001 [1912]: 122)

Het uiteindelijke doel van de perfectie, is het één zijn met Ana, het Ana zijn, dit wordt bewerkstelligd met de dood. Men spreekt niet in directe zin over suïcidaal gedrag, maar het nastreven van totale perfectie. Er bestaat een drang tot de verwerping van het lichamelijke bestaan, men streeft een hoger bewustzijn na:

“Als ik eindelijk vervaagd ben in niets, wanneer je me het geschenk om dit eindeloos martelende leven te beëindigen hebt gegeven, zal ik naar de volgende wereld drijven en zal ik dun en mooi zijn, betalend voor mijn niet stervende liefde voor jou in deze wereld. [...] laat me vrij en licht zijn.”

PrettyAnaLove: “Als je ana bent dan wil je uiteindelijk toch wel dood..[...] Want als je dood gaat weet je tenminste dat je het goed hebt gedaan..”

dikmeisje-xx: “Starving to be normal...Starving to be accepted...Starving to be perfect...”

Brokenxstar: “Lieve Ana, Ik bied je mijn ziel aan, mijn hart en mijn lichamelijke functies. Ik geef je al mijn aardse bezittingen. [...] Ik bloed voor je, heb pijn aan mijn benen, heb hoofdpijn en ik val flauw. [...] Ik begin elk jaar met 3 dagen vasten ter ere van jou.”

Al eerder hebben we waar kunnen nemen dat er regels zijn van bovenaf, in de vorm van bijvoorbeeld de tien geboden. Hiermee wordt ondermeer de dwingende en hiërarchische structuur van de groep aangetoond. Maar er is nog een dimensie in dit verband waar te nemen, namelijk dat het door Ana opgelegd wordt. Er zijn zaken die door Ana worden verwacht: “[...] teksten geven de mensen een leidraad, een houvast van wat ana van hun verwacht.” (<http://www.pro-ana.be/>) De ascetische rituelen zijn ook een symbool van wat de gemeenschap van haar leden eist. Zolang men aan deze rituelen voldoet, krijgt men 'toegang' tot de gemeenschap. Het sacrale wezen wordt een dienst bewezen, op die manier wordt de macht van de gemeenschap over het individu afgedwongen en wordt het collectief sterker (Van Binsbergen, 1967).

§ 6.5 Conclusie

Gevoelens en gedragingen ten opzichte van sacrale voorwerpen zijn de essentie van religie, het heeft een dwingende structuur en heeft dezelfde kenmerken als een zware gemeenschap. Uit de analyse van de dataverzameling komt naar voren dat veel meisjes het beschouwen als 'iets' of een overtuiging die in hen zit en altijd bij hen is. De meisjes op de sites zeggen ook geen anorexia te hebben, maar dat zij anorexia 'zijn'. Ze spreken veelvuldig in wij-zij termen, “wij willen dun zijn”, “wij willen niet sterven”, “Laat ons lekker leven zoals wij dat willen. Het is ONS leven 't is ons leven, ons lichaam, wij doen ermee wat we willen, face it !” Men wil zich als een aparte categorie neerzetten en hun idealen uitdragen naar elkaar: “[...] religion must be eminently collective.” (Durkheim, 2001 [1912]: 46)

De perfectie die men nastreeft, blijft een streven, omdat men het sacraliseert, maar ook omdat men de gemeenschap vereert. Het met elkaar 'Ana zijn' en het individuele buiten

beschouwing willen laten (bijvoorbeeld de individuele ziekte anorexia hebben), men staat hier als groep in: "... tribes... the clan... joined by a bond of kinship... This kinship does not come from specific blood relations... they bear the same name." (Durkheim, 2001 [1912]: 88) De gemeenschap is van een hogere orde dan het individu. Het natuurlijke en bovennatuurlijke zijn onlosmakelijk van elkaar binnen het totemisme. Religie is een sociaal verschijnsel, die de normen en waarden van de gemeenschap in stand houdt (De Jong, 2003).

Ana's streven een vorm van autonomie na, waarin de perfectie van het schoonheidsideaal centraal staat (Van de Heuvel, 1998; Macleod, 1981). Hierbij staat Ana als object van aanbidding en fascinatie centraal. Hierin kan gesteld worden dat het geen geobjectiveerde handeling meer is, maar dat de respondenten zich hebben 'laten betoveren' door een centraal gesteld wezen Ana. Er vindt sacralisering van het schoonheidsideaal plaats.

Hoofdstuk 7

Conclusie ::: Sacralisering van het schoonheidsideaal

§ 7.1 Inleiding

In de Westerse, moderne samenleving wordt een afwijkend persoon of afwijkend gedrag moeilijk of niet geaccepteerd, men krijgt al snel het stigma van gek, ziek, niet in orde, of invalide. Daarom wordt het fenomeen rondom Pro Ana ook wel een pathologisch fenomeen genoemd, terwijl als we het herleiden naar het hedendaagse schoonheidsideaal, een logische gevolgtrekking is. De deelname aan dit type sites is in een paar jaar tijd vervijftienvoudigd. Dit is een vreemde ontwikkeling te noemen vanuit het perspectief waarbinnen cultuur in geringe mate een factor zou kunnen zijn binnen het ontstaan van deze psychische stoornis. Zeker als we kijken naar deze sites, waarbinnen het beeld van deze vrouwen wordt geschetst, zien we dat dit veelvuldig terugkomt in de hedendaagse samenleving en cultuur. De vrouwen op de sites proberen zich hiermee te identificeren in een 'extreme' vorm. Zo blijkt uit wetenschappelijk onderzoek van het communicatiebureau 'Fé' (Fé is ruim 10 jaar gespecialiseerd in communicatie en onderzoek naar en voor vrouwen, non profit en duurzaamheid), dat bij negen van de tien advertenties gebruik wordt gemaakt van het schoonheidsideaal. Zij stellen dat in 97 procent van de gevallen een 'perfecte' vrouw wordt afgebeeld. Vooral de vrouwen in het onderzoek ervaren de druk van de media. De vrouwen hebben dan ook het gevoel dat zij moeten beantwoorden aan Westerse stereotyperingen. Zo zeggen zij: "We worden om de oren geslagen met gemanipuleerde beelden van gestroomlijnde langbenige en rondborstige deernes." En zij zien dan ook onrustbarende stijging van het aantal eetstoornissen en cosmetische ingrepen. Verder wordt in het onderzoek vermeld dat het gemiddelde gewicht van een model 23 procent lager ligt dan die van de gemiddelde vrouw (Fé Communicatiebureau, 2008).

Historische verschuivingen in de gezinsstructuur en in de positie van de vrouw binnen de samenleving worden in verband gebracht met de toename van het aantal meisjes met anorexia. Dit onder druk van het westerse schoonheidsideaal. Theoretici die een relatie zien tussen de toename van het aantal vrouwen met anorexia en het schoonheidsideaal

wijzen op de geïnternaliseerde angst voor dikte in onze cultuur, de maakbaarheid van het lichaam en hoe de commercie hier gebruik van maakt (Van den Heuvel, 1998). Vanuit feministische theorieën valt op te maken dat er twee typen beschouwingen zijn:

- ✚ De anorectische vrouw als slachtoffer; Vrouw probeert te voldoen aan de ideale verwachte normen van het schoonheidsideaal, zij wordt gezien als een slachtoffer van de moderne cultuur (Wolf, 2002).
- ✚ De anorectische vrouw als heldin; Hedendaagse samenleving is geobsedeerd door het vrouwelijke lichaam. De vrouw zet haar lichaam in om de strijd voor autonomie. Het gaat om controle over jezelf hebben. Het is een poging supervrouwelijk te zijn (Van den Heuvel, 1998; Macleod, 1981).

In het kader van dit onderzoek zou men kunnen stellen dat de meisjes zichzelf en Ana beschouwen als een heldin, waarin men een sterke controle over zichzelf uitoefent. Met betrekking tot de groeiende groep van meisjes die zich verzamelen rondom een dergelijk wezen als Ana, heb ik getracht het fenomeen te aanschouwen en te begrijpen vanuit een sociologisch perspectief.

§ 7.2 Debat betreffende virtuele gemeenschappen

We verkrijgen nieuwe inzichten ten aanzien van gangbare theorieën over de ontwikkelingen van en in gemeenschappen, netwerken en cultussen. Deze inzichten wijzen op een hernieuwde theoretische relevantie van levensbeschouwelijke motivaties. Binnen het onderzoek zijn we op zoek gegaan naar het type gemeenschap dat men heeft gevormd rondom het schoonheidsideaal die de mensen binnen het forum hebben gecreëerd. Binnen verschillende theorieën betreffende gemeenschapsvorming op het internet wordt regelmatig aandacht besteed aan het feit dat de gemeenschappen niet meer van diepe en zware aard zijn, men kan op eenvoudige wijze toegang krijgen en er weer uit stappen. In dit verband ben ik gaan onderzoeken in hoeverre er betreffende de Anagemeenschap hier ook sprake van is, of dat de aard anders vormgegeven is en toegepast wordt. Bij pragmatische gemeenschappen gaat men ervan uit dat het virtuele netwerk iets is dat buiten henzelf staat. Wanneer je de computer uitzet, is de virtuele identiteit nog altijd aanwezig. Bij Ana is waar te nemen dat men zijn individuele subject

binnen de site implementeert, het is geïntegreerd in het reële leven en er is geen sprake van losstaande componenten.

De oude gemeenschappen hebben regelmatig een religieus karakter. De nieuwe typen gemeenschappen die benoemd worden hebben zich hiervan ontdaan, toch lijkt er zich een vreemde ontwikkeling te ontketenen, de Anagemeenschap lijkt op een stammengemeenschap. Dit strookt niet met de theorieën die bestaan omtrent gemeenschappen op het internet, enerzijds beschrijft men gemeenschappen die van lichte aard zijn (Duyvendak & Hurenkamp, 2004). Anderzijds dacht men dat het internet zich zou ontwikkelen als een fenomeen dat vooral van bovenaf bestuurd en gestuurd zou worden, *Top-Down*, iets dat hier niet aan de orde is, aangezien de organisatie vanuit de gemeenschap zelf ontstaat. Bij het ontstaan van dit type sites zijn we op zoek gegaan naar onder meer de vraag of deze meisjes alleen vrijblijvend informatie zoeken of een gemeenschap vormen.

Aan de hand van verschillende dimensies zijn we op zoek gegaan naar het feit of er sprake is van een gemeenschap, hoe deze is vorm gegeven en van wat voor aard de gemeenschap is. Zo is onder meer aan de orde geweest of er sprake is van een gedeelde leefstijl; de meisjes hebben met elkaar een gedeelde leefstijl gevormd, maar deze is niet van vrijblijvende aard. Er zijn zaken die opgelegd worden van bovenaf, er zijn verschillende regels opgesteld waaraan men zich dient te houden. Dit uit zich in een vorm van zowel sociale druk, als controle. Deze vinden plaats via een gevormde hiërarchie. De organisatie is van professionele aard en geeft een weerspiegeling van de dagelijkse werkelijkheid, zo is te stellen dat deze twee niet onlosmakelijk van elkaar zijn. Het sterk dwingende karakter van gemeenschap past niet binnen de gangbare theorieën betreffende virtuele gemeenschappen. Daarnaast is de gemeenschap zeer gesloten, in de vorm van ontoegankelijkheid tot de groep en het wij-zij gedachtegoed. Ook deze zaken duiden op een zware gemeenschap.

Wellman (2001) stelt dat men op basis van interesse tegenwoordig netwerken zoekt, als individu, in plaats van dat men tot een bepaalde groep behoort. Maar het feit dat dit daarna kan transformeren in een gevoel van solidariteit en verbondenheid wordt

achterwege gelaten. Men blijft voornamelijk hangen in het idee van het individu dat zich vrij beweegt in verschillende netwerken:

“It is becoming clear that the Internet is not destroying community but is resonating with and extending the types of networked community that have already become prevalent in the developed Western world. Old ties with relatives and former neighbors are maintained; new ties are developed among people sharing interests.” (Wellman, 2001: 2032)

Wellman en Gulia (1999) stellen dat gemeenschappen op het internet niet als losstaande componenten beschouwd moeten worden ten opzichte van gemeenschap in de dagelijkse leefwereld. Zo hebben we waar kunnen nemen dat de online gedeelde normen en waarden van grote invloed zijn op de dagelijkse leefwereld en niet als twee geïsoleerde werelden beschouwd kunnen worden. De online gemeenschap heeft een vervolg gekregen in een offline gemeenschap. Het is zowel online als offline een levendige en verbonden gemeenschap, waarvan de leden elkaar steeds beter leren kennen. Hierdoor is zelfs een trend zichtbaar waarbij een duidelijke vermenging van de online en offline sociale praktijken ontstaat binnen een gemeenschap. Binnen de site gaat het voornamelijk om de sociale aanwezigheid en toewijding, door dit type aanwezigheid voelen de meisjes zich verbonden. Dit gevoel van verbondenheid staat centraal in zowel de offline gemeenschap als de online gemeenschap. Andrews definieert een gemeenschap als volgt: “Community is no longer defined as a physical place, but as a set of relationships where people interact socially for mutual benefit.” (Andrews, 2002: 64) Het gevoel van verbondenheid scheidt de gemeenschap, omdat men de gemeenschap met elkaar benoemt als zijnde een gemeenschap. De controle vindt plaats via het internet en via henzelf. Er is sprake van een geïnternaliseerde controle.

Als we de centrale vraag binnen het onderzoek willen beantwoorden, kunnen we stellen dat er sprake is van een zware virtuele gemeenschap, bekijkend vanuit de verschillende benoemde dimensies.

§ 7.3 *Sacralisering van het schoonheidsideaal*

Als we het fenomeen van gemeenschapsvorming bekijken met betrekking tot religiositeit, zien we dat binnen de theorieën aangaande gemeenschapsvorming men ervan uit gaat dat levensbeschouwelijke motieven sterk aan belang inboeten. Naar aanleiding van studies aangaande nieuwe vormen van religiositeit die de secularisering van de samenleving in twijfel trekken, heb ik het fenomeen in het laatste hoofdstuk uiteen gezet, er is gekeken in hoeverre dit gebeuren te duiden is in termen van een cultus van de totem en hoezeer er dan wel of niet een sacraal wezen aan te pas komt. Onder de Ana's is een cultureel-levensbeschouwelijk subjectivistische geestelijke individualisering waar te nemen. Schnabel laat hier iets van doorschemeren in zijn contributie aan de SCP bundel uit 2004:

“De persoonlijke vormgeving van het leven, zowel in morele als in esthetische en sociale zin, heeft daarentegen steeds meer aan waarde gewonnen en wordt ook steeds meer erkend in haar betekenis voor het individu. Het eigen levensontwerp is *heilig* geworden.” (Schnabel, 2004: 14) (eigen cursivering)

Men beschouwt Ana als heilig, maar ook is men Ana zelf.

Dat het internet wordt gebruikt als plaats om religie te verspreiden en over te brengen is niet vreemd en wordt door verschillende auteurs benoemd. Maar het beperkt zich niet louter tot informatie zoeken, ook vinden er religieuze praktijken plaats en zoekt men steun bij geloofs- en lotgenoten: “Door die religieuze praktijken wordt cyberspace zelf tot een plaats gemaakt waar het heilige zich kan voordoen.” (De Mul, 2007: 239) De verschillende praktijken kan men niet los zien van de dagelijkse leefwereld van mensen en draagt bij aan de identiteitsvorming: “De behoefte aan rituelen en zingeving schijnt niet zo gemakkelijk te verdwijnen. [...] Rituelen versterken de identiteit en solidariteit van de groep [...]” (De Mul, 2007: 240)

Deze vormen van Anasites bieden een sociale structuur: een gemeenschap. We kunnen spreken in termen van een dergelijke ‘neotribe’, waarbij een sacraal wezen centraal staat, deze fungeert ter vervanging van gemeenschapsvormen als de kerk of het

dorp. Deze oudere type gemeenschappen zijn dikwijls van controlerende aard, zo is dit ook waar te nemen bij de Anageenschap, men dient regelmatig online te participeren binnen de website. Indien de gebruiker (Ana) hier niet aan voldoet, zal men buiten worden gesloten waardoor participatie tot de verleden tijd behoort.

We hebben kunnen zien dat er sprake is van een vorm van inclusie. De meisjes zoeken elkaar op, vanuit een bepaalde verheerlijking. De Anameisjes vormen een groep waarbij het hedendaagse schoonheidsideaal centraal staat, zoals deze wordt weergegeven op de sites. Binnen de hedendaagse cultuur is waar te nemen dat een zeker schoonheidsideaal wordt opgelegd, maat 32 (XXS) schijnt (tegenwoordig) de norm te zijn in de modellenwereld, een onwerkelijk beeld dat wordt geschapen van de vrouw. Voorbeelden van dit schoonheidsideaal die terug te vinden zijn op de sites, zijn teksten als; “Een perfect lichaam, gaat samen met perfecte gedachten”, “Je buik ziet er dik uit als je gegeten hebt en dat is niet mooi”, “I don't care if it hurts, I want to have control. I want a perfect body, I want a perfect soul”, “telkens weer streven we naar perfectie [...] om maar zo mooi te lijken als “zij””, “als je niet dun bent, ben je niet aantrekkelijk”. Dit zijn vormen van *thinspiration*. Ook foto's van dunne mensen worden als inspiratiebron gebruikt. Het gaat hier voornamelijk om de verheerlijking van modellen en sterren, deze worden als grootste voorbeeld beschouwd.

(<http://www.pro-ana.be/> en <http://proanalover.punt.nl/?home=1>)

Dit onwerkelijke beeld is voor de Anameisjes het doel, het sacrale dat zij nooit volledig kunnen bereiken. De meisjes hebben een ideaal en vormen op de sites een groep met dit

ideaal. Er vindt sacralisering van het schoonheidsideaal plaats. Zij zien Ana als een sacraal wezen, het is een vorm van geloofsovertuiging. De zware gemeenschap die is besproken in de vorige paragraaf heeft dezelfde eigenschappen als de religieuze gemeenschap.

De discussie omtrent gemeenschappen op het Internet is al enige tijd gaande, vaak stelt men dat men deze groepen moet beschouwen als een pragmatische (*networked individualism*) of als een lichte gemeenschap. We hebben kunnen zien dat dit niet per definitie te concluderen is. Ze kunnen net zo zwaar zijn als een sektarische gemeenschap of een ouderwetse gemeenschap. Er moet meer aandacht besteed worden binnen de sociologie aan deze ontwikkeling. Mijn bevindingen laten zien dat de breed gedragen theorieën omtrent virtuele netwerken en gemeenschappen voor deze groep niet opgaan.

Literatuurlijst

Andrews, D. (2002). Audience-specific online community design. In: *Communications of the ACM*. vol. 45, nr. 4: p. 64

Baarda, D.B., Goede, M. de, & Teunissen, J. (2001). *Basisboek Kwalitatief Onderzoek. Praktische handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen: Stenfert Kroese

Baaren, T.P. van (1960). *Doolhof der goden*. Budel: Damon b.v.

Bauman, Z. (2001). *Community. Seeking safety in an insecure world*. Cambridge: Polity Press

Beekman, A.J. & Mulderij, K. (1977). *Beleving en ervaring, werkboek fenomenologie voor de sociale Wetenschappen*. Meppel/Amsterdam: Uitgeverij Boom

Benschop, A. (1990). *Sociale ongelijkheid en klassen. Max Weber's bijdrage aan de theorie van sociale ongelijkheid en klassen*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam
<http://www.sociosite.net/publicaties.php>

Benschop, A. (1998). *Virtuele Gemeenschappen. Bouwstenen voor een sociologie van het internet*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam
<http://www.sociosite.net/publicaties.php>

Berger, P. & Luckmann, T. (1966). *The Social Construction of Reality*. New York: Doubleday Anchor Books

Binsbergen, W.M.J. van (1967). *Het Begrippenpaar 'sacré/profane' van Émile Durkheim (een verkenning)*. Sociologie-scriptie in het kader van de kandidaatsstudie culturele antropologie aan de Universiteit van Amsterdam. Amsterdam: Sociologisch Instituut

Castells, M. (2004 [1997]). *The Power of Identity. The information Age: Economy, Society and Culture*. Vol. II. Cambridge: Blackwell

Cohen, A.P. (1985). *The Symbolic Construction of Community*. London: Tavistock (nu: Routledge)

Dunbar, R. (1993). Coevolution of neocortical size, group size and language in humans. In: *Behavioral and Brain Sciences*. Vol. 16 (4). p. 681-735

Durkheim, E. (2001 [1912]). *The Elementary Forms of Religious Life*. Oxford: Oxford University Press

Duyvendak, J.W. & Hurenkamp, M. (2004). *Kiezen voor de Kudde. Lichte Gemeenschappen en de Nieuwe Meerderheid*. Amsterdam: Van Genneep

Duyvendak, J.W. (2004). De individualisering van de samenleving en de toekomst van de sociologie. In: *Sociologische Gids*. p. 495-506. Meppel: Uitgeverij Boom

Fé Communicatiebureau (2008). Fé Research. *Onderzoek naar het schoonheidsideaal in Advertenties*. http://www.fe-online.be/htm/fe_x_news.asp?id=46

Frazer, E. (1999). *The Problem of Communitarian Politics. Unity and conflict*. Oxford: Oxford University Press

Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-identity. Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press

Granovetter, M. (1983). The Strength of Weak Ties: A Network Theory Revisited. In: *Sociological Theory* 1. Blackwel. p. 201–233

Heuvel, E. van den, (1998). *Anorexia Nervosa: Een Samenspel tussen Leken en Deskundigen*. Tilburg: University Press

Jong, M.J. de, (2003). *Grootmeesters van de Sociologie*. Amsterdam/Meppel: Uitgeverij Boom

Kerckhove, L. Van der, (1991). (red. en vert.). Durkheim – *De elementaire vormen van het religieuze leven*. Leuven: Uitgeverij Acco

Kokswijk, J van. (2003). *Architectuur van een cybercultuur*. Zwolle: Uitgeverij Bergboek

Komter, A.E. , Burgers, J. & Engbersen, G. (2004). *Het Cement van de Samenleving. Een verkennende Studie en Cohesie*. Amsterdam: University Press

Koster, W. de (2005). Toevluchtsoord voor een bedreigde soort. Over virtuele gemeenschapsvorming door rechts-extremisten. Masterscriptie Sociologie. Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam

Koster, W. de & Houtman, D. (2006). Toevluchtsoord voor een bedreigde soort: Over virtuele gemeenschapsvorming door rechts-extremisten. In: *Sociologie* 2(3), p. 232-248

Kranenburg, R. (1994), *Religieuze Bewegingen in Nederland 29 "Sekten"*, Amsterdam: VU Uitgeverij

Lister, M., et al. (2003). *New Media: A critical introduction*. Londen: Routledge

Macleod, S. (1981). *The Art of Starvation. One Girl's Journey Through adolescence and Anorexia – A Story of Survival*. Londen: Virago

Maffesoli, M. (1996). *The Time of the Tribes: The Decline of Individualism in Mass Society*. Paris: Sage

Markham, A. N. (1998). *Life Online: Researching Real Experience in Virtual Space*. Walnut Creek/Lanham/New York/Oxford: AltaMira Press

- Miedema, S. (1997). *Het peilen van de diepte: de relatie tussen werkloosheid en delinquentie bij jongvolwassen mannen* <http://irs.ub.rug.nl/ppn/154655066>
- Mul, J.de (2007). *Cyberspace Odyssee*. Kampen: Uitgeverij Klement
- Rheingold, H. (2000). *The virtual community. Homesteading on the electronic frontier*. Cambridge: MIT
- Schnabel, P. (2004). *Individualisering en sociale integratie*. Sun: Nijmegen
- Tönnies, F. (1887). *Gemeinschaft und Gesellschaft. Grundbegriffe der reinen Sociologie*. Leipzig
- Wellmann, B. (september 2001). Computer Networks As Social Networks In: *Science*. Vol 293: p.2031-2034
- Wellman, B. & Gulia, M. (1999). Net Surfers Don't Ride Alone: Virtual Community as Community. In: *Networks in the Global Village*. p. 331-67. Boulder, CO: Westview Press
- Wellman, B. & Hampton, K. (November 1999). Living networked in a wired World. In: *Contemporary Sociology*, Vol. 28, No. 6. University of Toronto
- Wellman, B., Hogan, B., Berg, K., Boase, J., Carrasco, J., Côté, R., Kayahara, J., Kennedy, T.L.M. & Tran, P. Connected Lives: The Project. Chapter 8 in: *Networked Neighbourhoods*, Purcell, P. (2008). Berlin: Springer
- Wolf, N. (2002). *The Beauty Myth. How Images of Beauty Are Used Against Woman*. New York: Harper Perennial
- Vermeersch, E. (n.d.). *Historisch overzicht van de Wijsbegeerte*. http://www.etiennevermeersch.be/cursussen/historisch_overzicht_wijsbegeerte
- Vincke, J. (2007). *Sociologie. Een klassieke en hedendaagse benadering*. Gent: Academia Press

Zijderveld, A.C. (1990). Waardegebondenheid. In: Sociologie als Cultuurwetenschap. Een beknopte Methodologie van de Cultuursociologie. Utrecht: Lemma. p. 62-76

Andere bronnen

Dag, 18 april 2008

De Pers, 18 februari 2008

NRC Handelsblad, 2 september 2006 & 27 september 2006

<http://www.humanconcern.nl/proana/proanawebsites.php>

<http://www.medicalfacts.nl/2006/09/25/pro-ana-sites-hoe-moeten-we-hier-mee-omgaan/>

<http://www.pro-ana.be/>

<http://www.sabn.nl/> (retrieved 13 april 2008)

<http://www.trimbos.nl/> (retrieved 13 april 2008)